

**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**

Η Βιομηχανική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Παναγόπουλος Παναγιώτης
Α.Μ. 202064
21/11/2023

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή διερευνά το θέμα της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, την ιστορική της εξέλιξη, την εμπειρική χαρτογράφηση της συμβολής, των προκλήσεων και των προοπτικών της. Στόχος είναι η ολοκληρωμένη κατανόηση του ρόλου και της σημασίας της βιομηχανικής πολιτικής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έρευνα εξετάζει τη θεσμική δομή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, αναλύει την ιστορική εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, αξιολογεί τον αντίκτυπό της μέσω περιπτώσιολογικών μελετών και συγκριτικής ανάλυσης και διερευνά τις προκλήσεις και τις προοπτικές που αντιμετωπίζει η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη σημασία της αναζωογόνησης της βιομηχανικής πολιτικής, του καθορισμού προτεραιοτήτων και στόχων, της προώθησης της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας, της προώθησης της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης και της αντιμετώπισης προκλήσεων όπως η άνοδος της Κίνας και η γεωπολιτική δυναμική. Η μελέτη ολοκληρώνεται με συστάσεις και προτάσεις για το μέλλον της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

Λέξεις-κλειδιά: βιομηχανική πολιτική της ΕΕ, οικονομική ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, βιωσιμότητα, καινοτομία, ψηφιακή μετάβαση, προκλήσεις, προοπτικές, συστάσεις.

Abstract

This research explores the subject of industrial policy in the EU, its historical development, mapping out its contribution, challenges and prospects. The scholarship aims to provide an integrated perspective on the role played by industrial policies within the European Union. The study analyzes the institutional modality of EU for industrial policy, a comprehensive account of the historical evolution of EU industrial policy, evaluating to what extent it has impacted the subject through case studies and its significant comparison with other countries too is presented herein. As far as concerns the challenges faced by EU instrumental policy adopt new pastures, several trends shortly exploring their implications on the future of EU instrumental policy are also discussed here. The study concludes with recommendations and proposals towards the future course of EU instrumental policy.

Keywords: EU industrial policy, economic development, competitiveness, sustainability, innovation, digital transition, challenges, prospects, recommendations.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	1
Abstract.....	2
Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή	5
1.1 Εννοιολογικός Ορισμός της Βιομηχανικής Πολιτικής.....	5
1.2 Στόχοι της βιομηχανικής πολιτικής του κράτους και μέθοδοι παρέμβασης.....	6
1.3 Εργαλεία βιομηχανικής πολιτικής.....	8
1.4 Η συζήτηση για την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής.....	14
1.5 Η αναγκαιότητα ύπαρξης της βιομηχανικής πολιτικής στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης	16
Κεφάλαιο 2 ^ο : Θεσμική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιομηχανική πολιτική- Τα μέσα και εργαλεία της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης	19
2.1 Τα θεσμικά όργανα και τα εργαλεία της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής.....	19
2.2 Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιομηχανική πολιτική.....	22
2.3 Η Στρατηγική της Λισαβόνας.....	27
Κεφάλαιο 3: Η ιστορική εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ	29
3.1 Εισαγωγή.....	29
3.2 Βιομηχανικές πολιτικές στην Ευρώπη πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: ανάλυση ανά χώρα	30
3.3 Ανάκαμψη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: Το σχέδιο Μάρσαλ και πέρα από αυτό.....	32
3.4 Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)	33
3.5 Γέννηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ): Η Συνθήκη της Ρώμης.....	34
3.6 Εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής: από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στη Συνθήκη του Μάαστριχτ	35
3.7 Η στρατηγική της Λισαβόνας: μια προσπάθεια αναζωογόνησης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας	37
3.8 Η βιομηχανική πολιτική στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008.....	38
3.9 Συγκρίσεις και αντιθέσεις: βιομηχανικές πολιτικές εκτός Ευρώπης .	39
3.10 Πρώτες προσπάθειες συντονισμού της βιομηχανικής πολιτικής: προκλήσεις και επιτεύγματα.....	41
Κεφάλαιο 4: Εμπειρική χαρτογράφηση της συμβολής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ	43
4.1 Εισαγωγή.....	43

4.2 Ο αντίκτυπος της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στην οικονομική ανάπτυξη	44
4.3 Περιπτωσιολογική μελέτη: Η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία.....	46
4.4 Περιπτωσιολογική μελέτη: Η ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία.....	47
4.5 Περιπτωσιολογική μελέτη: Η ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία.....	49
4.6 Συγκριτική ανάλυση: Συμβολή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ σε διάφορους τομείς.....	50
4.7 Μέτρηση των μακροοικονομικών επιπτώσεων της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ: ΑΕΠ, απασχόληση και εμπόριο	53
Κεφάλαιο 5: Ο νέος ρόλος της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ	54
5.1 Εισαγωγή.....	54
5.2 Λόγοι για την αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ....	57
5.3 Στρατηγικές και σχέδια βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.....	59
5.3.1 Προτεραιότητες και στόχοι.....	62
5.3.2 Δράσεις για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας	64
5.3.3 Πρωτοβουλίες για την προώθηση της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης	67
Κεφάλαιο 6: Δυναμικές, προκλήσεις και προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ	70
6.1 Εισαγωγή.....	70
6.2 Αξιολόγηση της βιομηχανικής πολιτικής	70
6.2.1 Ολοκλήρωση και συνοχή της βιομηχανικής πολιτικής.....	71
6.2.2 Στοχοθετημένα μέτρα και αποτελεσματικότητα	73
6.3 Προκλήσεις που αντιμετωπίζει η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ	76
6.3.1 Ο παράγοντας Κίνα	76
6.3.2 Γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις.....	79
6.4 Προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.....	81
6.4.1 Αξιολόγηση της συνολικής σημασίας	81
6.4.2 Εντοπισμός πιθανών βελτιώσεων και προσαρμογών	83
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα και προτάσεις.....	86
7.1 Σύνοψη των πορισμάτων	86
7.2 Συστάσεις και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	89
Βιβλιογραφία.....	92

Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή

1.1 Εννοιολογικός Ορισμός της Βιομηχανικής Πολιτικής

Ένας ορισμός της βιομηχανικής πολιτικής είναι «ένα σύνολο μέσων που έχουν σχεδιαστεί για να επηρεάζουν, είτε άμεσα είτε έμμεσα, τον παραγωγικό μηχανισμό μιας οικονομίας». Οι συνθήκες παραγωγής, ο χειρισμός/η προώθηση και το μάρκετινγκ στοχεύουν άμεσα στην άμεση βιομηχανική στρατηγική. Αντίθετα, οι έμμεσες μέθοδοι χρησιμοποιούν μέσα μακροοικονομικής πολιτικής (νομισματικά/πιστωτικά, εισοδηματικά, φορολογικά και συναλλαγματικά) για την επίτευξη βιομηχανικών στόχων. Χάριν απλούστευσης, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η άμεση βιομηχανική πολιτική έχει έναν πιο μακροπρόθεσμο στόχο, ενώ η έμμεση βιομηχανική πολιτική όχι, και ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ της επιλεκτικότητας και της μη επιλεκτικότητας των αποδεκτών πολιτικής.

Η άμεση βιομηχανική πολιτική επιδιώκει να μεταβάλει το προϋπάρχον κοινωνικό θεσμικό πλαίσιο, ενώ η έμμεση πολιτική το θεωρεί δεδομένο. Η βιομηχανική πολιτική, εάν οριστεί στενότερα, συνίσταται σε μικροοικονομικά μέτρα από την πλευρά της προσφοράς που στοχεύουν σε ορισμένες επιχειρήσεις και δραστηριότητες με στόχο την επιτάχυνση του οικονομικού μετασχηματισμού. Μας υπενθυμίζουν ότι υπάρχουν τόσο καλά όσο και κακά αποτελέσματα της διαδικασίας αναδιάρθρωσης. Οι πρώτες περιλαμβάνουν την εμφάνιση ολοκαίνουργιων βιομηχανιών καθώς και την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και μεθόδων παραγωγής εντός των τρεχόντων. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι η ανακατεύθυνση πόρων από ένα έργο προς ένα άλλο (εγκατάλειψη, κλείσιμο) αντιμετωπίζεται αρνητικά. Η βιομηχανική πολιτική περιλαμβάνει την επιλεκτική προώθηση ορισμένων οικονομικών τομέων ή κατηγοριών, την οικονομική βοήθεια για

επενδύσεις και τον έλεγχο του εξωτερικού εμπορίου (Saunders και Thornhill, 2000).

Συλλήβδην, η βιομηχανική πολιτική είναι ένας γενικός όρος για ένα ευρύ φάσμα μικροοικονομικών προσπαθειών από την πλευρά της προσφοράς με ποικίλους στόχους.

Από την άλλη, δεν αντιστοιχεί πάντα σε μικροοικονομικές πρωτοβουλίες από την πλευρά της προσφοράς. Ενώ η βιομηχανική πολιτική μπορεί να έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη μακροοικονομική σφαίρα (όπως η πλήρης απασχόληση ή η μείωση του πληθωρισμού), οι πρωταρχικοί στόχοι της είναι μικροοικονομικοί (όπως η αύξηση των βιομηχανικών εξαγωγών ή η επιτάχυνση του ρυθμού καινοτομίας στα προϊόντα και τις μεθόδους παραγωγής). Το γεγονός ότι η βιομηχανική πολιτική απευθύνεται σε εταιρείες την ξεχωρίζει από τις φορολογικές και εκπαιδευτικές πολιτικές, αλλά όχι από την πολιτική. Παράλληλα, σημειώνεται ότι η πολιτική έρευνας και ανάπτυξης και η πολιτική ανταγωνισμού αποτελούν υποσύνολα της εμπορικής ή περιφερειακής πολιτικής (Λυμπεράκη, 1996; Geroski, 2007).

1.2 Στόχοι της βιομηχανικής πολιτικής του κράτους και μέθοδοι παρέμβασης

Ο εντοπισμός των αποτελεσματικότερων τεχνικών που θα οδηγήσουν στην ευελιξία (αναδιάρθρωση) και στην αναβάθμιση κάθε οικονομίας αποτελεί πρόβλημα από τη σκοπιά της βιομηχανικής και ευρύτερα της οικονομικής πολιτικής. Οι στόχοι της βιομηχανικής στρατηγικής είναι οι ακόλουθοι.

- i. Αποτελεσματικό μέγεθος επιχείρησης και χρήση της διαθέσιμης παραγωγικής ικανότητας: Ο στόχος της βιομηχανικής πολιτικής είναι η εξάλειψη της χρόνιας υποαπασχόλησης (πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα) στις εγκαταστάσεις παραγωγής, διατηρώντας παράλληλα τα βέλτιστα μεγέθη μονάδων για τη μεταποίηση της παραγωγής της βιομηχανίας.
- ii. Προώθηση της χρήσης βιώσιμων πρακτικών στην εξόρυξη πεπερασμένων πόρων.
- iii. Διατήρηση ενός επιπέδου αποδοτικότητας της εταιρείας που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες. Ο στόχος της κρατικής (βιομηχανικής) πολιτικής είναι να δώσει κίνητρα στις επιχειρήσεις να αυξήσουν την παραγωγή τους υιοθετώντας και εφαρμόζοντας καινοτόμες προσεγγίσεις στη μεταποίηση, αναπτύσσοντας καινοτόμα νέα αγαθά και βελτιώνοντας τα υπάρχοντα.
- iv. Διασφάλιση ότι τόσο η ποσότητα όσο και η ποιότητα της παραγωγής είναι υψηλές. (Γιαννίτσης κ.ά., 1993).
- v. Ανακούφιση της ανεργίας και τόνωση της ανάπτυξης, ιδίως μετά από χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις.
- vi. Ανταπόκριση στις λαϊκές εγχώριες απαιτήσεις για προληπτική κυβερνητική παρέμβαση στην αντιμετώπιση πολύπλευρων κρίσεων (χρηματοπιστωτικών, οικονομικών, τροφίμων, υγείας, περιβάλλοντος).
- vii. Ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα, τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- viii. Δυνατότητα στις χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος να συμμετάσχουν ενεργά στις παγκόσμιες αλυσίδες παραγωγής.

- ix. Καλλιέργεια συγκριτικών πλεονεκτημάτων τόσο σε τομείς έντασης εργασίας όσο και σε τομείς στρατηγικής τεχνολογίας/έντασης κεφαλαίου.
- x. Ανάπτυξη και ενίσχυση των εγχώριων ικανοτήτων και συστημάτων ενόψει μιας παγκοσμιοποιημένης αγοράς.
- xi. Ποιότητα των προϊόντων, τη γρήγορη προσαρμοστικότητα στις εμπορικές απαιτήσεις και την ευθυγράμμιση με τις παγκόσμιες τεχνολογικές εξελίξεις.
- xii. Ανάπτυξη και ενθάρρυνση συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.
- xiii. Καινοτομία και εφαρμογή βιώσιμων βιομηχανικών πολιτικών.
- xiv. Ισορροπία μεταξύ διαφοροποίησης, ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης της παραγωγικότητας.
- xv. Βελτίωση των δεσμών και της συνοχής μεταξύ των νέων βιομηχανικών πολιτικών και των παγκόσμιων εμπορικών και επενδυτικών συστημάτων.
- xvi. Εξέταση πολυμερών στόχων, όπως οι περιβαλλοντικοί στόχοι, και καθορισμός του τρόπου με τον οποίο μπορούν να ενσωματωθούν στις βιομηχανικές πολιτικές χωρίς να διακυβεύονται τα υφιστάμενα εμπορικά ρυθμιστικά πλαίσια (Singh, 2016).

1.3 Εργαλεία βιομηχανικής πολιτικής

Τα εργαλεία βιομηχανικής πολιτικής είναι καθοριστικής σημασίας για τη διαμόρφωση της τροχιάς του βιομηχανικού τομέα ενός έθνους, καθοδηγώντας την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και τη συνολική οικονομική ευημερία του. Τα εργαλεία αυτά κυμαίνονται από άμεσες παρεμβάσεις, όπως επιδοτήσεις και δημόσιες επενδύσεις, έως πιο έμμεσα μέτρα, όπως κανονιστικές μεταρρυθμίσεις και μηχανισμοί

διευκόλυνσης. Η εφαρμογή τέτοιων εργαλείων απαιτεί συχνά μια λεπτή ισορροπία, η οποία διασφαλίζει ότι η αγορά διατηρεί τον δυναμισμό της επιτυγχάνοντας παράλληλα τους κοινωνικοοικονομικούς στόχους.

Οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές και έρευνα και ανάπτυξη (E&A) ξεχωρίζουν ως βασικό εργαλείο. Δημιουργεί τα θεμέλια για βιομηχανικές δραστηριότητες, μειώνει το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας και ανοίγει το δρόμο για καινοτομίες. Για παράδειγμα, οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών, όπως δρόμοι, λιμάνια και σιδηρόδρομοι, μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά τη συνδεσιμότητα των βιομηχανιών, διασφαλίζοντας την έγκαιρη παράδοση αγαθών και προωθώντας τη διακλαδική συνεργασία (Rodrik, 2014).

Μια άλλη άμεση παρέμβαση είναι η παροχή επιδοτήσεων. Αν και συχνά αμφιλεγόμενες, όταν είναι καλά στοχευμένες, οι επιδοτήσεις μπορούν να καλλιεργήσουν τις νεοσύστατες βιομηχανίες, καθιστώντας τις παγκοσμίως ανταγωνιστικές. Για παράδειγμα, οι τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε διάφορες χώρες έχουν ενισχυθεί από επιδοτήσεις, οδηγώντας τελικά σε τεχνολογικές εξελίξεις και μειώσεις κόστους (Lewis, 2014). Ωστόσο, υπάρχει μια προειδοποίηση: η παρατεταμένη εξάρτηση από τις επιδοτήσεις μπορεί να οδηγήσει σε αναποτελεσματικότητα και στρεβλώσεις της αγοράς.

Τα φορολογικά κίνητρα είναι επίσης ένα δημοφιλές εργαλείο. Με την παροχή φορολογικών ελαφρύνσεων ή διακοπών σε συγκεκριμένους τομείς ή δραστηριότητες, οι κυβερνήσεις μπορούν να τονώσουν τις επενδύσεις σε επιθυμητούς τομείς. Οι τομείς της ηλεκτρονικής και της πληροφορικής σε χώρες όπως η Σιγκαπούρη και η Ταϊβάν επωφελήθηκαν πάρα πολύ από τέτοια κίνητρα, εκτοξεύοντάς τους σε παγκόσμια προβολή (Wade, 1990).

Στη συνέχεια, υπάρχει η σφαίρα των έμμεσων εργαλείων, όπου οι ρυθμιστικές μεταρρυθμίσεις διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο. Ο εξορθολογισμός των διαδικασιών καταχώρισης επιχειρήσεων, η χαλάρωση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και των κανόνων απόκτησης ή η απλούστευση της φορολογικής συμμόρφωσης μπορούν να τονώσουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Σύμφωνα με τις εκθέσεις Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι χώρες που έχουν μεταρρυθμίσει επίμονα τους κανονισμούς τους έχουν δει σημαντική άνοδο στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και τις επενδύσεις.

Οι εμπορικές πολιτικές, ως υποσύνολο των βιομηχανικών εργαλείων, ασκούν σημαντική επιρροή. Οι δασμοί, οι μη δασμολογικοί φραγμοί και οι εμπορικές συμφωνίες μπορούν να διαρθρωθούν έτσι ώστε να προστατεύουν τις εγχώριες βιομηχανίες ή να τις εκθέτουν στον παγκόσμιο ανταγωνισμό, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα. Για παράδειγμα, η Νότια Κορέα χρησιμοποίησε ένα μείγμα προστατευτικών πολιτικών και εξαγωγικών κινήτρων στις δεκαετίες του 1960 και του 1970, βοηθώντας τις βιομηχανίες της να αποκτήσουν εγχώρια ισχύ πριν βγουν στις παγκόσμιες αγορές (Amsden, 1989).

Τα προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων και κατάρτισης, που συχνά παραβλέπονται, είναι κρίσιμα. Διασφαλίζοντας ότι το εργατικό δυναμικό είναι εξοπλισμένο με τις απαιτούμενες δεξιότητες, οι χώρες μπορούν να αναρριχηθούν στη βιομηχανική κλίμακα, μεταβαίνοντας από παραγωγή χαμηλής αξίας σε παραγωγή υψηλής αξίας. Το μοντέλο μαθητείας της Γερμανίας αποτελεί απόδειξη της αποτελεσματικότητας τέτοιων πρωτοβουλιών, διαπλέκοντας τις απαιτήσεις της βιομηχανίας με τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα (Dustmann & Schönberg, 2009).

Τέλος, η προώθηση των συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) μπορεί να αξιοποιήσει την αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα, επιτυγχάνοντας παράλληλα τους δημόσιους στόχους. Οι ΣΔΙΤ σε τομείς όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα, η αεροδιαστημική ή η τεχνολογία μπορούν να οδηγήσουν σε δευτερογενείς επιπτώσεις στην καινοτομία, ωθώντας τις βιομηχανίες στα σύνορα των παγκόσμιων εξελίξεων.

Αξίζει να σημειωθεί δε ότι η κρατική παρέμβαση στις οικονομικές δραστηριότητες μπορεί να είναι τόσο άμεση όσο και έμμεση, με στόχο την επίτευξη ισορροπίας όπου η ελευθερία του επιχειρείν δεν περιορίζεται εντελώς. Όταν το κράτος υιοθετεί μια άμεση προσέγγιση, καθορίζει μεταβλητές όπως τα κέρδη μιας εταιρείας, τις εγκαταστάσεις παραγωγής της και τις μεθόδους δημιουργίας εσόδων. Ενώ η εκτεταμένη ρύθμιση έρχεται σε αντίθεση με τα ιδανικά της ελεύθερης αγοράς, ορισμένες περιστάσεις, όπως η ανάγκη αποτροπής υπερβολικών κερδών για τους μεσάζοντες, απαιτούν τέτοια μέτρα. Αντιστρόφως, οι έμμεσοι έλεγχοι επηρεάζουν διακριτικά τους επιχειρηματίες. Διατηρούν την ελευθερία να αποφασίζουν για την παραγωγή και την τιμολόγηση, αλλά υπόκεινται σε ρυθμιστικά πλαίσια που ωθούν τις αποφάσεις τους.

Για την κατανόηση των έμμεσων ελέγχων, η διαχείριση των βιομηχανικών κανόνων διαδραματίζει κεντρικό ρόλο. Η δομή της αγοράς, που καθορίζεται από τον αριθμό αγοραστών και πωλητών, τον βαθμό διαφοροποίησης των προϊόντων και την ευκολία εισόδου νέων οντοτήτων, μπορεί να επηρεαστεί από κρατικές παρεμβάσεις. Οι παρεμβάσεις αυτές μπορούν να στοχεύουν στην προσαρμογή του αριθμού των επιχειρήσεων, της ποικιλίας των προϊόντων ή της ευκολίας με την οποία νέες οντότητες μπορούν να εισέλθουν στην αγορά, διασφαλίζοντας την ομαλή λειτουργία της. Μια άλλη σημαντική διάσταση των έμμεσων ελέγχων είναι η διαχείριση των

επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι κανονισμοί εδώ διέπουν συγκεκριμένα τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για τον προσδιορισμό της παραγωγής και της τιμολόγησης. Αυτά τα μέτρα αποτρέπουν τις εταιρείες από το να επιδοθούν σε συμπεριφορές που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία της αγοράς. Για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις που συνωμοτούν για τον καθορισμό επιπέδων παραγωγής και τιμολόγησης ή εκείνες που προσπαθούν να αποτρέψουν νέες εισόδους μπορούν να περιοριστούν. Η πολιτική θα πρέπει να αποσκοπεί στην απαγόρευση πράξεων που μειώνουν τον ανταγωνισμό και καλλιεργούν μονοπωλιακές συνθήκες, όπως ο αθέμιτος ανταγωνισμός, η παραπλάνηση των ανταγωνιστών ή οι συγχωνεύσεις που αποσκοπούν στη μονοπωλιακή ισχύ (Cherif et al., 2022).

Η διαχείριση παραγόντων είναι ένας άλλος έμμεσος έλεγχος. Αφορά την ανακατανομή των συντελεστών παραγωγής σε κλάδους που βρίσκονται σε ύφεση λόγω χαμηλής ζήτησης. Οι κρατικές παρεμβάσεις επιταχύνουν την ανακατανομή, η οποία θα ήταν πιο αργή σε ένα σενάριο ελεύθερης αγοράς. Οι συντελεστές παραγωγής μπορούν να ανακατανεμηθούν με διάφορα μέσα, όπως η παροχή βοήθειας για τη μετεγκατάσταση των εργαζομένων, η επιδότηση της κατάρτισης δεξιοτήτων ή η αγορά απαρχαιωμένων μηχανημάτων.

Ένας εξίσου σημαντικός έμμεσος έλεγχος είναι η διαχείριση της κατανομής του πλούτου μέσω «προγραμμάτων βοήθειας». Μέχρι να πραγματοποιηθεί η επιθυμητή ανακατανομή των συντελεστών παραγωγής, το κράτος θα πρέπει να στηρίζει τα έσοδα των στοιχείων της βιομηχανίας. Η στήριξη αυτή θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να ενθαρρύνει την ανακατανομή των πόρων από τις παρακμάζουσες βιομηχανίες σε πιο ελπιδοφόρες (Γιαννίτσης κ.ά., 1993).

Αντλώντας στοιχεία από την πρόσφατη πανδημία COVID-19, ένα ζωντανό παράδειγμα κρατικής παρέμβασης είναι η βιομηχανική πολιτική για κρίσιμα ιατρικά προϊόντα. Η πανδημία ανέδειξε τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η αγορά, ιδίως στην παραγωγή βασικών ιατρικών προϊόντων, όπως τα κιτ δοκιμών. Μια στρατηγική εμπνευσμένη από τις αρχές της «πραγματικής βιομηχανικής πολιτικής» δίνει έμφαση στον καθορισμό φιλόδοξων στόχων, στην ανάπτυξη ικανοτήτων, στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και στην παροχή στήριξης, διασφαλίζοντας παράλληλα τη λογοδοσία (Cherif et al., , 2019b, 2019c). Αυτή η στρατηγική περιλαμβάνει μια σαφή μέθοδο στόχευσης, με καθορισμένους αριθμητικούς στόχους και προθεσμίες, υποστηριζόμενη από αποτελεσματική εφαρμογή μέσω μιας ομάδας εργασίας που αποτελείται από σημαντικούς παράγοντες από διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες. Αυτή η ειδική ομάδα διαδραματίζει καίριο ρόλο στον συντονισμό, προσφέροντας οικονομική πρόσβαση και κίνητρα. Η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και υπευθύνων χάραξης πολιτικής καθίσταται απαραίτητη για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και, σε περιόδους κρίσης, η εστίαση θα πρέπει να μετατοπίζεται από τον ανταγωνισμό στη συνεργασία. Αξιοσημείωτα παραδείγματα περιλαμβάνουν τη συμμαχία SEMATECH από τη δεκαετία του 1980 και την «Επιχείρηση Warp Speed» από την κυβέρνηση των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 (Cherif et al., 2020).

Η διασφάλιση της επιτυχίας αυτών των παρεμβάσεων απαιτεί την ευθυγράμμιση των κινήτρων και την επιβολή λογοδοσίας. Οι σαφείς στόχοι για κάθε σχετικό παράγοντα είναι επιτακτικοί. Η υποδομή δοκιμών πρέπει επίσης να σχεδιαστεί σχολαστικά, λαμβάνοντας υπόψη την υλικοτεχνική υποστήριξη, τις εγκαταστάσεις καραντίνας και τα πιθανά σημεία συμφόρησης (Cherif et al., 2022).

1.4 Η συζήτηση για την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής

Το ερώτημα εάν θα εφαρμοστεί η βιομηχανική πολιτική αποτελεί αντικείμενο έντονης συζήτησης μεταξύ οικονομολόγων, υπευθύνων χάραξης πολιτικής και μελετητών εδώ και δεκαετίες. Οι υποστηρικτές και οι αντίπαλοι συχνά εξαρτούν τα επιχειρήματά τους από ιστορικές εμπειρίες, θεωρητικές προϋποθέσεις και αποδείξεις για τα αποτελέσματα που σχετίζονται με τη χρήση τέτοιων πολιτικών.

Από τη μία πλευρά, οι υποστηρικτές της βιομηχανικής πολιτικής υποστηρίζουν ότι είναι ένα κρίσιμο εργαλείο για τις κυβερνήσεις να κατευθύνουν την οικονομική ανάπτυξη και τον μετασχηματισμό, ιδιαίτερα στις αναδυόμενες αγορές. Υποστηρίζουν ότι χωρίς στρατηγική κατεύθυνση και κρατική παρέμβαση, ορισμένοι τομείς κρίσιμοι για την εθνική οικονομική ανάπτυξη ενδέχεται να μην αναδυθούν ή να αναπτυχθούν με τον επιθυμητό ρυθμό. Ένα κλασικό παράδειγμα που αναφέρεται συχνά είναι η ταχεία εκβιομηχάνιση των χωρών της Ανατολικής Ασίας όπως η Νότια Κορέα και η Ταϊβάν στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Αυτά τα έθνη χρησιμοποίησαν ενεργά βιομηχανικές πολιτικές για να προωθήσουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων βιομηχανιών, αποδεικνύοντας ότι όταν εκτελείται σωστά, η βιομηχανική πολιτική μπορεί να οδηγήσει σε ταχεία οικονομική ανάπτυξη (Amsden, 1989).

Επιπλέον, οι υποστηρικτές υποστηρίζουν ότι η βιομηχανική πολιτική μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των αδυναμιών της αγοράς. Για παράδειγμα, ορισμένοι κλάδοι ενδέχεται να έχουν υψηλό κόστος εισόδου ή να χρειάζονται σημαντικές αρχικές επενδύσεις στην E&A, τις οποίες οι ιδιωτικοί φορείς ενδέχεται να διστάζουν να πραγματοποιήσουν χωρίς διασφάλιση μελλοντικών αποδόσεων. Σε τέτοια σενάρια, η κρατική παρέμβαση μπορεί να προσφέρει την απαραίτητη ώθηση και ασφάλεια για τις βιομηχανίες να ριζώσουν και να ανθίσουν (Rodrik, 2004).

Ωστόσο, στο αντίθετο άκρο του φάσματος, οι επικριτές προειδοποιούν για τις πιθανές παγίδες της βιομηχανικής πολιτικής. Υποστηρίζουν ότι η κυβερνητική παρέμβαση στην επιλογή και προώθηση συγκεκριμένων βιομηχανιών ή επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει σε κακή κατανομή των πόρων, να καταπνίξει τον ανταγωνισμό και ακόμη και να ενθαρρύνει τη διαφθορά. Το κράτος μπορεί να μην έχει πάντα την απαραίτητη γνώση ή ικανότητα να επιλέξει «νικητές» και οι προσπάθειές του να το πράξει μπορεί να καταλήξουν να προστατεύουν αναποτελεσματικές βιομηχανίες ή επιχειρήσεις, εμποδίζοντας έτσι τη φυσική πρόοδο και τη δημιουργική καταστροφή που συνεπάγεται μια οικονομία της αγοράς (Hayek, 1945).

Ορισμένοι επισημαίνουν επίσης τους κινδύνους που συνδέονται με τον προστατευτισμό, υποδηλώνοντας ότι οι βιομηχανίες που προστατεύονται από τον ανταγωνισμό ενδέχεται να μην έχουν το κίνητρο να καινοτομήσουν ή να βελτιωθούν. Ιστορικά παραδείγματα από τη Λατινική Αμερική, ιδιαίτερα οι στρατηγικές υποκατάστασης των εισαγωγών που υιοθετήθηκαν στα μέσα του 20ού αιώνα, συχνά επισημαίνονται ως προειδοποιητικές ιστορίες. Ενώ η αρχική πρόθεση ήταν να μειωθεί η εξάρτηση από τις εισαγωγές και να αναπτυχθούν οι εγχώριες βιομηχανίες, σε πολλές περιπτώσεις, οι πολιτικές αυτές οδήγησαν σε αναποτελεσματικότητα, έλλειψη ανταγωνιστικότητας και στασιμότητα μακροπρόθεσμα (Edwards, 1995).

Μια άλλη ανησυχία που εγείρεται είναι η διάσταση της πολιτικής οικονομίας. Οι επικριτές υποστηρίζουν ότι η κρατική παρέμβαση συχνά οδηγεί σε λόμπι και παρεοκρατικό καπιταλισμό, όπου ορισμένες επιχειρήσεις ή τομείς λαμβάνουν αδικαιολόγητα πλεονεκτήματα όχι λόγω της οικονομικής βιωσιμότητας ή σημασίας τους, αλλά λόγω των πολιτικών τους συνδέσεων. Αυτό μπορεί όχι μόνο να στρεβλώσει τις οικονομικές αποφάσεις, αλλά μπορεί επίσης να υπονομεύσει τη θεσμική ακεραιότητα μιας χώρας (Krueger, 1974).

Παρά τις πολωμένες απόψεις, πολλοί οικονομολόγοι προτείνουν μια μέση λύση. Υποστηρίζουν ότι, ενώ ο τυφλός παρεμβατισμός είναι επιβλαβής, μια καλά βαθμονομημένη βιομηχανική πολιτική, ενημερωμένη από την επιτόπια πραγματικότητα και σε συνδυασμό με υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές, μπορεί πράγματι να είναι επωφελής. Το κλειδί βρίσκεται στην εκτέλεση, τη διαφάνεια και τη συνεχή αξιολόγηση (Stiglitz, 1996).

Συμπερασματικά, η συζήτηση σχετικά με την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής παραμένει ανεπίλυτη, με βάσιμα επιχειρήματα και από τις δύο πλευρές. Τα ιστορικά και εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ποικίλα αποτελέσματα, ανάλογα με το πλαίσιο, την ποιότητα των θεσμών και τις ιδιαιτερότητες των μέτρων πολιτικής που υιοθετήθηκαν. Αυτό που είναι βέβαιο, ωστόσο, είναι ότι οποιαδήποτε απόφαση για την εφαρμογή (ή μη εφαρμογή) της βιομηχανικής πολιτικής θα πρέπει να βασίζεται σε αυστηρή ανάλυση και βαθιά κατανόηση των ειδικών αναγκών και δυνατοτήτων της εν λόγω χώρας.

1.5 Η αναγκαιότητα ύπαρξης της βιομηχανικής πολιτικής στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ανάγκη για μια συντονισμένη ευρωπαϊκή βιομηχανική στρατηγική δεν είναι εγγενής. Μια σχολή σκέψης υποστηρίζει ότι η εθνική κυβέρνηση πρέπει να είναι υπεύθυνη για τη βιομηχανική στρατηγική. Δηλαδή, η βιομηχανική πολιτική θα πρέπει να εφαρμόζεται σε υπο-εθνικό επίπεδο, όπου αυτό είναι εφικτό προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα.

Αυτό συμβαίνει επειδή, θεωρητικά, απαιτούνται πολλές ακριβείς πληροφορίες για τον προγραμματισμό ορισμένων επιχειρήσεων ή τομέων, και αυτό διασφαλίζεται καλύτερα σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι η πολυπλοκότητα της διαχείρισης και της παρακολούθησης της βιομηχανικής πολιτικής

αυξάνεται αναλογικά με τον αριθμό των εμπλεκόμενων μερών, καθώς αυτό αυξάνει το κόστος δημιουργίας και συντήρησης ενός συστήματος επικοινωνίας και το κόστος ελαχιστοποίησης των διαφορών και των συγκρούσεων στις προτεραιότητες. Τέλος, η θέσπιση πολιτικών σε περιφερειακό επίπεδο είναι προτιμότερη, δεδομένου ότι μπορούν να προσαρμοστούν στις μοναδικές απαιτήσεις της οικονομίας και του πληθυσμού κάθε περιφέρειας.

Η παραπάνω προσέγγιση έχει τους υποστηρικτές της, αλλά ακόμη και αυτοί αναγνωρίζουν ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου απαιτείται μια υπερεθνική συνιστώσα στη βιομηχανική πολιτική. Όταν οι αγορές λειτουργούν πέρα από τα διεθνή σύνορα, αυτή είναι η κατάσταση. Εάν το πεδίο εφαρμογής της πολιτικής είναι μικρότερο από την οικονομική δραστηριότητα από την οποία εξαρτάται, τότε η πολιτική θα είναι αναποτελεσματική. Όταν το πεδίο των οικονομικών δραστηριοτήτων εκτείνεται διασυνοριακά – για παράδειγμα, όταν εφαρμόζονται οικονομίες κλίμακας ή όταν απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε υποστηρικτικές υποδομές – δεν είναι εφικτό για τις κυβερνήσεις σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο να εφαρμόσουν αποτελεσματικές πολιτικές (Geroski, 2007).

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η παρουσία και η δραστηριότητα πολυεθνικών εταιρειών απαιτεί επίσης την εφαρμογή υπερεθνικής πολιτικής. Επειδή δεν είναι επιθυμητό να αναπτυχθεί έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των εθνικών κρατών για την προσέλκυση διεθνικών επιχειρήσεων, πρέπει να ασκείται υπερεθνική ρύθμιση εάν η οικονομική αγορά της επιχείρησης υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα ή εάν η λειτουργία της διεθνικής επιχείρησης διευκολύνεται από εθνικές επιδοτήσεις και κίνητρα (Λυμπεράκη, 1996).

Υπάρχουν δύο ακόμη σενάρια όταν απαιτείται μια παγκόσμια βιομηχανική στρατηγική. Το πρώτο είναι όταν υπάρχουν εμπορικοί περιορισμοί και η παγκόσμια

οικονομία είναι μεγαλύτερη από την εγχώρια. Οι χαμηλές επιδόσεις της αγοράς μπορεί να αναμένονται εάν οι φραγμοί εμποδίζουν την ελεύθερη ροή αγαθών και υπηρεσιών. Οι φραγμοί στο εμπόριο περιορίζουν τόσο το φάσμα των διαθέσιμων προϊόντων όσο και την αποτελεσματικότητα με την οποία μπορούν να παραχθούν, ιδίως όταν πρόκειται για οικονομίες κλίμακας. Επιπλέον, οι εμπορικοί περιορισμοί επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της αγοράς, περιορίζοντας τα κίνητρα των επιχειρήσεων να ενισχύσουν την παραγωγικότητα, την ανταπόκριση και την πρωτοτυπία. Όταν τα εμπόδια στο ελεύθερο εμπόριο παρεμποδίζουν τη ροή προϊόντων και υπηρεσιών μεταξύ των εθνών δημιουργώντας μια ενιαία οικονομική αγορά, και η επιδιωκόμενη μορφή πολιτικής είναι η εξάλειψη αυτών των φραγμών, τότε καθίσταται αναγκαία μια ευρωπαϊκή βιομηχανική στρατηγική.

Περαιτέρω, η παρουσία εξωτερικών παραγόντων και ανεπαρκειών της αγοράς είναι η δεύτερη δικαιολογία για μια υπερεθνική βιομηχανική πολιτική. Όταν πολλές μικρές εθνικές οικονομίες συνεργάζονται υπό την εποπτεία ενός υπερεθνικού οργανισμού, η κατανομή των πόρων βελτιώνεται, όπως συμβαίνει με τις μεγάλης κλίμακας επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και σε άλλα έργα υποδομής (Λυμπεράκη, 1996).

Επιπλέον, δύο θέσεις μπορούν να συνοψιστούν σχετικά με το ερώτημα ποια μορφή θα λάβει αυτή η βιομηχανική πολιτική: η πρώτη υποστηρίζει ότι απαιτείται μια ενεργός βιομηχανική πολιτική επειδή το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα οικοδομείται και δεν προκύπτει αβίαστα, και η δεύτερη υποστηρίζει ότι απαιτείται μια βιομηχανική πολιτική προκειμένου να ανταμειφθούν εκείνα τα μοντέλα οργάνωσης των επιχειρήσεων που ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και διαχέονται σε όλο τον παραγωγικό ιστό.

Αντίθετα, η δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι η απελευθέρωση ή η αύξηση του

ανταγωνισμού από την πλευρά της προσφοράς και η άρση των εμποδίων στην επιλογή των πελατών είναι αυτό που πραγματικά χρειάζεται η επιχείρηση και όχι η κυβερνητική συμμετοχή. Αυτό μεταφράζεται κυρίως στη μείωση των εμποδίων εισόδου και στην εξάλειψη των κινήτρων για λιγότερο παραγωγική συμπεριφορά.

Αντί για σύγκρουση μεταξύ της βιομηχανικής πολιτικής και της απουσίας της, πρόκειται στην πραγματικότητα για αντίφαση μεταξύ άμεσης και έμμεσης βιομηχανικής πολιτικής. Όσον αφορά τη διαρθρωτική προσαρμογή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτιμά έναν συνδυασμό άμεσης και έμμεσης βιομηχανικής πολιτικής. Επί παραδείγματι, οι τομείς της τεχνολογίας των πληροφοριών/ηλεκτρονικών και της βιοτεχνολογίας επωφελούνται αμφότεροι από τομεακές πολιτικές (Λυμπεράκη, 2002).

Κεφάλαιο 2^ο: Θεσμική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιομηχανική πολιτική- Τα μέσα και εργαλεία της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.1 Τα θεσμικά όργανα και τα εργαλεία της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής

Δεν υπάρχει μία ενιαία αρχή για τη βιομηχανική ρύθμιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τόσο η Συνθήκη των Παρισίων για τον Άνθρακα και το Χάλυβα (1951) όσο και η Συνθήκη της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (1957) έχουν ως βασικό στόχο την αναδιοργάνωση του βιομηχανικού τομέα. Επιπλέον, μπορεί να βρεθεί σε ορισμένες αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και στη νομοθεσία που προέκυψε ως αποτέλεσμα αυτών των αποφάσεων.

Οι διεθνείς εμπορικές συμφωνίες, όπως αυτή με τις οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών, και οι πολλές επαναλήψεις συζητήσεων και συμφωνιών στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) συμβάλλουν επίσης στο σύνολο των κανονισμών που διέπουν την οικονομική δραστηριότητα.

Με τόσους πολλούς διαφορετικούς κανόνες, οι εταιρείες, οι κυβερνήσεις και οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί έχουν περισσότερα περιθώρια για να επιτύχουν τους στόχους τους. Ωστόσο, όταν περισσότεροι παίκτες διεισδύουν στη μάχη, οι κανόνες του παιχνιδιού γίνονται πιο περίπλοκοι και οι πληροφορίες γίνονται δύσκολα διαθέσιμες σε όσους δεν είναι ειδικοί.

Η ελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών αποτελεί πρωταρχικό στόχο των γραπτών της Επιτροπής. Καθ' όλη τη δεκαετία του 1960, ωστόσο, η εστίαση ήταν στην Κοινή Γεωργική Πολιτική και όχι στην απελευθέρωση του εμπορίου. Προκειμένου η Ευρώπη να καλύψει τη διαφορά έναντι των ανταγωνιστών της σε ορισμένους τομείς, να αναπτύξει νέους τομείς και δραστηριότητες και να διασφαλίσει ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν θεμιτό ανταγωνισμό, ζητεί την ενεργό υποστήριξη της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην οργάνωση των επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

Αυτό σήμαινε ότι από τη δεκαετία του 1970, οι βιομηχανικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ήταν στο επίκεντρο. Ως αποτέλεσμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εργάζεται για να επιφέρει κάποια ευρωπαϊκή συνοχή στις διάφορες εθνικές βιομηχανικές πολιτικές των κρατών μελών (Λυμπεράκη, 1996). Αυτό προστίθεται στο άνοιγμα της ενιαίας εσωτερικής αγοράς.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ επισημοποίησε περαιτέρω τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα ως στόχο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η δράση της Ένωσης θα

πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Ένωσης, όπως ορίζεται στο άρθρο 31 της Συνθήκης ΕΕ (εφεξής ΣΕΕ). Η Ένωση και τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν τις περιστάσεις που είναι ουσιώδεις για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Ένωσης σύμφωνα με τον τίτλο XVII της ΣΕΕ που αφορά τη βιομηχανία.

Για το σκοπό αυτό, σε ένα σύστημα ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, η δράση τους αποσκοπεί: στην επιτάχυνση του ρυθμού προσαρμογής της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές αλλαγές· στην ενθάρρυνση του είδους της ανάληψης κινδύνων και της επιχειρηματικής ανάπτυξης στο οποίο μπορούν να ευδοκιμήσουν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)· στην προώθηση μιας ατμόσφαιρας που ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων· και στη μεγιστοποίηση των οικονομικών οφελών που θα αποκομίσουν από τις κυβερνητικές επενδύσεις στην επιστήμη, τη μηχανική και την τεχνολογία.

Η δραστηριότητα της Ένωσης στον τομέα της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων έχει νομική βάση βάσει του άρθρου 173 της ΣΛΕΕ. Τονίζει επίσης ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν πρέπει να το χρησιμοποιήσει αυτό ως δικαιολογία για να θεσπίσει πολιτικές που ενδέχεται να βλάψουν την ανταγωνιστικότητα. Για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα κατόπιν πρότασης της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εξετάζει τα ακόλουθα μέτρα: συνεννόηση μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής και, ενδεχομένως, συντονισμός των δράσεων τους με πρωτοβουλία της Επιτροπής· συνεκτίμηση των στόχων αυτών στο πλαίσιο άλλων πολιτικών της Ένωσης· και ειδικά μέτρα στήριξης των δράσεων που αναλαμβάνονται στα κράτη μέλη.

Τα κράτη μέλη διστάζουν να υπονομεύσουν τις εθνικές πολιτικές τους υπέρ μιας ενιαίας βιομηχανικής στρατηγικής, όπως φαίνεται από την ανάγκη ομοφωνίας

για συγκεκριμένα βιομηχανικά μέτρα. Εξαιτίας αυτού, η βιομηχανική στρατηγική εξακολουθεί να αποτελεί πρωτίστως ευθύνη των μεμονωμένων κρατών μελών και όχι της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, ωστόσο, εξαρτάται από πολιτικές όπως ο ανταγωνισμός, η εσωτερική αγορά, η εκπαίδευση, το εμπόριο και η βιώσιμη ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, η βιομηχανική πολιτική περιλαμβάνει ένα τεράστιο τοπίο και πολλά από τα εργαλεία που χρησιμοποιεί χρησιμοποιούνται επίσης από άλλους κλάδους χάραξης πολιτικής. Ως εκ τούτου, αποτελεί ευθύνη της κοινής βιομηχανικής πολιτικής να εγγυηθεί ότι και άλλα κοινά μέτρα συμβάλλουν επίσης στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων (ανακοίνωση της Επιτροπής, 2003).

2.2 Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιομηχανική πολιτική

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κινείται προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις κατά τη διαμόρφωση μιας ενιαίας βιομηχανικής πολιτικής:

- i. Συμμετοχή στην παγκόσμια αγορά και ανάπτυξη στρατηγικών συμμαχιών

Για να είναι αποτελεσματική η ευρωπαϊκή βιομηχανική στρατηγική, οι ευρωπαϊκές εταιρείες πρέπει να είναι σε θέση να ανταγωνίζονται σε μια παγκόσμια αγορά που είναι η ίδια διασυνδεδεμένη. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και των βιομηχανιών μιας χώρας γίνεται όλο και πιο σημαντική για τη μελλοντική επιτυχία αυτής της χώρας σε μια παγκόσμια οικονομία. Τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων των περιουσιακών

στοιχείων και των εξόδων, χρησιμοποιούνται συχνά για να εξηγήσουν την ανταγωνιστικότητα (Barney, 1991). Η επιτυχία μιας εταιρείας, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, εξαρτάται όχι μόνο από τις δικές της προσπάθειες, δυνατότητες και παραγωγικούς πόρους, αλλά και από την επιτυχία άλλων εταιρειών και οργανισμών με τους οποίους έχει άμεσους ή έμμεσους δεσμούς (Wilkinson et al., 2000). Κατά την άποψη αυτή, οι αγορές χρησιμεύουν ως ενδιάμεσες πλατφόρμες όπου διάφοροι οικονομικοί παράγοντες μπορούν να συναντώνται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες.

Για να παραμείνουν μπροστά από τον ανταγωνισμό και να παρέχουν στους πελάτες αγαθά και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, οι επιχειρήσεις πρέπει να συνεργαστούν για να αποκτήσουν τους απαραίτητους πρώτους πόρους και στη συνέχεια να χρησιμοποιήσουν αυτά τα προϊόντα για να καινοτομήσουν και να βελτιώσουν τις προσφορές τους (Wilkinson et al., 2000). Τα υλικά, τα μηχανήματα, ο εξοπλισμός, η τεχνολογία των πληροφοριών, οι τεχνικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, καθώς και ένα ευρύ φάσμα ενδιάμεσων προϊόντων και ενδιάμεσων διαύλων, ενδέχεται να εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία. Η μακροπρόθεσμη δέσμευση, οι ανοικτές γραμμές επικοινωνίας και η ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών είναι όλα απαραίτητα συστατικά για την επιτυχία τέτοιων συνεργασιών (Håkansson, 1982).

Οι εμπειρίες πολλών εθνών και εταιρειών μας διδάσκουν ότι η διατήρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας απαιτεί προϊόντα (ή υπηρεσίες) υψηλής ποιότητας, υψηλής αξίας που είναι δύσκολο και ακριβό να παραχθούν χωρίς αξιόπιστη πρόσβαση στις πρώτες ύλες που απαιτούνται εντός ενός δικτύου. Ορισμένες επιχειρήσεις σε ένα δίκτυο μπορεί να είναι ήδη πιο ανταγωνιστικές στην παγκόσμια σκηνή από άλλες, αλλά με την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειρογνομοσύνης, άλλες

επιχειρήσεις στο δίκτυο μπορεί να αποκτήσουν τη διεθνή εμπειρία που τους λείπει και να ενισχύσουν τη δική τους παγκόσμια θέση (Wilkinson et al., 2000).

ii. Καινοτομία και ΤΠΕ (τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών)

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία αντιμετωπίζει μια νέα βιομηχανική επανάσταση ως συνέπεια της προόδου της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών, εκτός από τις προκλήσεις που θέτει η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η ανταγωνιστικότητα. Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, ιδίως στον τομέα των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), διευκόλυνε και επιτάχυνε την παγκοσμιοποίηση. Οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών είναι τεχνολογίες γενικής εφαρμογής. Επηρεάζουν την ανάπτυξη, την κατασκευή, τη διανομή και την προώθηση σχεδόν όλων όσων αγοράζουμε και πουλάμε σήμερα. Ανοίγουν επίσης το δρόμο για την ανάπτυξη νέων οργανωτικών δομών, όπως η εξωτερική ανάθεση καθηκόντων και η ενσωμάτωση της παραγωγής και της παροχής υπηρεσιών.

Ωστόσο, η ικανότητα των επιχειρήσεων να καινοτομούν, ιδίως μέσω της εισαγωγής νέων αγαθών και υπηρεσιών, είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία τους στην αγορά. Και η γνώση είναι το πιο σημαντικό συστατικό στη διαδικασία καινοτομίας. Η γνώση και η καινοτομία αναγνωρίζονται ευρέως ως οι κινητήριες παράγοντες πίσω από την επιτυχία μιας εταιρείας (Quinn, 1999).

Σήμερα υπάρχει περισσότερη «ένταση γνώσης» από ποτέ άλλοτε. Ένας αυξανόμενος αριθμός πηγών (Quinn, 1999) υπογραμμίζουν τη σημασία μιας οικονομίας «με επίκεντρο τη γνώση».

Οι επιχειρήσεις, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα ερευνητικά ιδρύματα, οι οικονομικοί φορείς και πολλοί άλλοι διαδραματίζουν ρόλο στη διαδικασία καινοτομίας. Αυτό απαιτεί την ανάπτυξη προσαρμόσιμων περιφερειακών

συστημάτων που συνδέονται αφενός με μεγάλες επιχειρήσεις και αφετέρου με σημαντικές συνέργειες μεταξύ όλων των παραγόντων (Johannessen κ.ά., 1999).

Οι σημερινές καινοτομίες βασίζονται συχνά σε τεχνολογίες αιχμής των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) και σε επενδύσεις σε μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας και στην εκπαίδευση του προσωπικού. Η αξία στην οικονομία μπορεί επίσης να δημιουργηθεί μέσω άλλων τύπων καινοτομίας, ιδίως εκείνων που αφορούν μεθόδους μάρκετινγκ και μάρκετινγκ (καινοτομία στην παρουσίαση προϊόντων).

iii. Επιχειρηματικότητα

Η δημιουργία θέσεων εργασίας, η επέκταση της πρόσβασης σε ένα ευρύτερο φάσμα καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών και η ενίσχυση της εθνικής ευημερίας είναι μόνο μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους η επιχειρηματικότητα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα (Zahra, 1999; Lee & Peterson, 2000). Η παγκόσμια οικονομική και κοινωνική επιτυχία συνδέονται με την τάση ενός έθνους για επιχειρηματικότητα. Μια υψηλή ποιότητα ζωής όσον αφορά την υγεία, την οικονομική άνεση και τις προοπτικές για το μέλλον απολαμβάνουν οι πολίτες μιας ανταγωνιστικής χώρας και η ίδια η χώρα γίνεται πιο ανταγωνιστική καθώς αναπτύσσονται νέα αγαθά και υπηρεσίες και γίνονται τεχνολογικές ανακαλύψεις (Lee & Peterson, 2000).

iv. Μακροπρόθεσμη κοινωνική στήριξη και βιωσιμότητα

Η σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος, της ποιότητας της εργασίας, της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της προστασίας των καταναλωτών και της δημόσιας υγείας έχει αυξηθεί καθώς βελτιώνεται η υλική ευημερία των Ευρωπαίων. Αυτές οι κοινωνικές ανάγκες θα μπορούσαν επίσης να δημιουργήσουν νέες εμπορικές δυνατότητες. Ως αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) μπορεί

να αναμένουν να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της περιβαλλοντικής τεχνολογίας και να ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν βιώσιμη παραγωγή βασισμένη σε αξιολογήσεις κύκλου ζωής χάρη στην έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάγκη για βιομηχανίες που σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο αυξάνεται καθώς οι άνθρωποι αναζητούν τρόπους βελτίωσης της ποιότητας ζωής τους. Νέες αγορές αναδύονται ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης ευαισθητοποίησης των καταναλωτών σε θέματα όπως η ασφάλεια και η ποιότητα των τροφίμων.

ν. κατάλληλη νομική βάση

Τέλος, η ανάπτυξη της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης εξαρτάται από τη συνέχιση των εργασιών της Ένωσης για ένα προβλέψιμο νομικό πλαίσιο που θα ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, μια ακμάζουσα εσωτερική αγορά αγαθών, ένα εκσυγχρονισμένο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων, μια ολοκληρωμένη εσωτερική αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών κλπ. Η έλλειψη ομοιομορφίας στη νομοθεσία εμποδίζει τις οικονομίες κλίμακας, μειώνει την οικονομική ανταγωνιστικότητα, καταπνίγει τον ανταγωνισμό και εμποδίζει την ανάπτυξη.

Πράγματι, όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής του 2006, καλύτερες συνθήκες για την επιχειρηματικότητα, μείωση του διοικητικού φόρτου και των φραγμών εισόδου στην αγορά, αύξηση του ανταγωνισμού, προώθηση της καινοτομίας και επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης μπορούν να επιτευχθούν μέσω της θέσπισης ενός ολοκληρωμένου και ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου.

Υπό το πρίσμα αυτών των προτεραιοτήτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ανέπτυξε τη στρατηγική της Λισαβόνας και τη νέα βιομηχανική πολιτική της και δρομολόγησε μια σειρά σχετικών δράσεων, προγραμμάτων και πρωτοβουλιών σε διάφορους τομείς πολιτικής σε μια προσπάθεια να τονώσει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

2.3 Η Στρατηγική της Λισαβόνας

Σε συνδυασμό με την προηγούμενη ανάλυση, το γεγονός ότι υπάρχουν τόσοι πολλοί διαφορετικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της ΕΕ και κάθε χώρας υπαγορεύει την πολυδιάστατη πολιτική που πρέπει να ακολουθήσει η ΕΕ προκειμένου να επιτύχει βελτιώσεις σε επίπεδο βιομηχανίας. Σε μια προσπάθεια να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) η ανταγωνιστικότερη οικονομία στον κόσμο και να επιτευχθεί ο στόχος της πλήρους απασχόλησης έως το έτος 2010, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ ενέκριναν ένα σχέδιο, τη λεγόμενη «στρατηγική της Λισαβόνας», κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας (23 και 24 Μαρτίου 2000). Μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, η προσέγγιση αυτή έχει βελτιωθεί σε πολλά Ευρωπαϊκά Συμβούλια (όπως στη Στοκχόλμη τον Μάρτιο του 2001) και βασίζεται στις ακόλουθες τρεις αρχές:

- i. έναν οικονομικό ακρογωνιαίο λίθο που θα πρέπει να προετοιμάσει το έδαφος για μια δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία βασισμένη στη γνώση. Η αρχή αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της επίτευξης συμφωνίας στον τομέα της Ε&Α και την ανάγκη συνεχούς προσαρμογής στις αλλαγές της κοινωνίας των πληροφοριών.
- ii. έναν κοινωνικό πυλώνα που προωθεί την ένταξη και συμβάλλει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού ως μέσο εκσυγχρονισμού του κοινωνικού μοντέλου. Προκειμένου να διευκολυνθεί η μετάβαση σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να επενδύσουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και να ακολουθήσουν μια ενεργό στρατηγική απασχόλησης.

- iii. μια περιβαλλοντική συνιστώσα που εισήχθη κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001, τονίζοντας την ιδέα ότι η οικονομική πρόοδος πρέπει να συνοδεύεται από αειφόρο ανάπτυξη.

Οι στόχοι που καθορίστηκαν το 2000 αναθεωρήθηκαν και εγκρίθηκε ένα νέο σύνολο στόχων (Trouille, 2005). Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη είναι πρωτίστως υπεύθυνα για τη χάραξη πολιτικής, εγκρίθηκε η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ). Αυτό απαιτεί την ανάπτυξη μεμονωμένων εθνικών σχεδίων δράσης. Η οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες για ανάπτυξη, παραγωγικότητα ή δημιουργία θέσεων εργασίας όταν η Επιτροπή προέβη σε απολογισμό τον Φεβρουάριο του 2005. Σημειώθηκε επιβράδυνση στην αύξηση της απασχόλησης και η χρηματοδότηση για την E&A παραμένει ανεπαρκής. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή πρότεινε να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στους προτεινόμενους τρόπους δράσης παρά στους αριθμητικούς στόχους.

Τον Μάρτιο του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τροποποίησε τη στρατηγική της Λισαβόνας σύμφωνα με την Επιτροπή, μετατοπίζοντας την εστίαση στην ενίσχυση της ανάπτυξης μακροπρόθεσμα και στη δημιουργία περισσότερης και καλύτερης απασχόλησης. Ενώ τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την πολιτική στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, πρόσθετες δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο συμπληρώνουν και ενισχύουν τις εθνικές δράσεις συμβάλλοντας στον συντονισμό των πολιτικών των κρατών μελών και συμπληρώνοντας τους πόρους των μειονεκτούντων κρατών μελών και περιφερειών, για παράδειγμα μέσω προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής.

Κεφάλαιο 3: Η ιστορική εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

3.1 Εισαγωγή

Η ανάπτυξη της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ευρύτερη κοινωνικοπολιτική ιστορία της ηπείρου. Από τις στάχτες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου προέκυψε μια συντονισμένη προσπάθεια για την προώθηση της οικονομικής συνεργασίας και ολοκλήρωσης, με σκοπό να διασφαλιστεί ότι τέτοιες καταστροφικές συγκρούσεις δεν θα συμβούν ποτέ ξανά (Dinan, 2004). Κεντρικό στοιχείο αυτής της προσπάθειας ήταν η χάραξη και η εκτέλεση μιας συντονισμένης βιομηχανικής πολιτικής.

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ αντιπροσωπεύει τις συλλογικές προσπάθειες των κρατών μελών για την ευθυγράμμιση των εθνικών βιομηχανικών στρατηγικών, την προώθηση της κοινής ανάπτυξης και την προστασία των ευρωπαϊκών συμφερόντων σε παγκόσμιο επίπεδο (Pelkmans, 2006). Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών, η πολιτική αυτή έχει διαμορφώσει το οικονομικό τοπίο της Ευρώπης, διευκολύνοντας την άνοδο παγκοσμίως ανταγωνιστικών βιομηχανιών, δημιουργώντας εκατομμύρια θέσεις εργασίας και προωθώντας την καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο (Eichengreen, 2008).

Η εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ μπορεί να εντοπιστεί στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) στη δεκαετία του 1950, η οποία στόχευε στη διαχείριση βαριών βιομηχανιών που ήταν ζωτικής σημασίας για τον πόλεμο, καθιστώντας έτσι αδιανόητο κάθε μελλοντικό πόλεμο μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας (Dinan, 2010). Μετά την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) το 1957, το πεδίο εφαρμογής της πολιτικής επεκτάθηκε και άρχισε να καλύπτει ευρύτερους οικονομικούς τομείς.

Η πορεία προς τη σημερινή βιομηχανική πολιτική υπήρξε περίπλοκη και συναρπαστική. Ξεκινώντας με προσπάθειες συντονισμού των βαριών βιομηχανιών,

μέχρι τα σημαντικά βήματα που έγιναν με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και, τέλος, με την πιο πρόσφατη στρατηγική της Λισαβόνας, η αφήγηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ αντικατοπτρίζει το μεταβαλλόμενο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό τοπίο της περιοχής (Dinan, 2012).

Επιπλέον, η διερεύνηση των βιομηχανικών πολιτικών εκτός Ευρώπης - όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες ή η Ιαπωνία - επιτρέπει τη συγκριτική ανάλυση, δίνοντας βαθύτερη γνώση των ιδιαιτεροτήτων και των δυνατοτήτων της ευρωπαϊκής προσέγγισης (Chang, 2002).

Το κεφάλαιο αυτό θα παράσχει λεπτομερή διερεύνηση της ιστορικής εξέλιξης της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, επισημαίνοντας τις διαφορετικές τάσεις με την πάροδο του χρόνου, τις συγκεκριμένες πολιτικές που θεσπίστηκαν από μεμονωμένες χώρες και τις αρχικές προσπάθειες συντονισμού αυτών των πολιτικών σε ηπειρωτικό επίπεδο.

3.2 Βιομηχανικές πολιτικές στην Ευρώπη πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: ανάλυση ανά χώρα

Πριν από την εκτεταμένη καταστροφή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι βιομηχανικές πολιτικές σε ολόκληρη την Ευρώπη επηρεάστηκαν κυρίως από τα αντίστοιχα εθνικά συμφέροντα, γεωγραφικές εκτιμήσεις και ιστορικές κληρονομίες κάθε χώρας (Milward, 2000). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, πολλά ευρωπαϊκά έθνη ακολούθησαν μια παρεμβατική προσέγγιση, χρησιμοποιώντας κρατικά κατευθυνόμενα μέτρα για την προστασία και την προώθηση των εγχώριων βιομηχανιών τους.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, το δόγμα του *laissez-faire* καπιταλισμού κυριάρχησε κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, με αποτέλεσμα την ελάχιστη κρατική παρέμβαση στη βιομηχανία. Ωστόσο, στις αρχές του 20ου αιώνα παρατηρήθηκαν μετατοπίσεις προς μια πιο παρεμβατική στάση, καθώς η κυβέρνηση

προσπάθησε να μετριάσει τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης και να προστατεύσει την ευημερία των πολιτών της (Tomlinson, 1997). Η υιοθέτηση προστατευτικών μέτρων κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, όπως ο νόμος περί εισαγωγικών δασμών του 1932, σηματοδότησε σαφή απόκλιση από τις αρχές του ελεύθερου εμπορίου.

Η Γαλλία, ένα έθνος με βαθιά ριζωμένη παράδοση κρατικής παρέμβασης, είδε επίσης τη βιομηχανική πολιτική της να εξελίσσεται κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Το σχέδιο Freycinet του 1878-1882, το οποίο σχεδιάστηκε για να προωθήσει την εκβιομηχάνιση μέσω επενδύσεων σε υποδομές, ήταν ένα από τα πρώτα παραδείγματα κρατικής παρέμβασης (Leslie, 1963). Η περίοδος του μεσοπολέμου ενίσχυσε περαιτέρω το ρόλο του γαλλικού κράτους στη βιομηχανία, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου Οικονομίας το 1935.

Η προπολεμική βιομηχανική πολιτική της Γερμανίας επηρεάστηκε έντονα από την ιστορική εμπειρία της ταχείας εκβιομηχάνισης και της ενοποίησης μεγάλου αριθμού ανεξάρτητων κρατών σε ένα ενιαίο έθνος (Tooze, 2006). Η πολιτική συνδύαζε στοιχεία προστατευτισμού, κρατικής παρέμβασης και στενής συνεργασίας μεταξύ βιομηχανίας και κράτους, διαμορφώνοντας ισχυρές βιομηχανίες όπως ο χάλυβας, τα χημικά και τα μηχανήματα.

Ομοίως, η Ιταλία, υπό το φασιστικό καθεστώς του Μουσολίνι, υιοθέτησε ένα συντεχνιακό μοντέλο βιομηχανικής πολιτικής. Το κράτος διατήρησε τον έλεγχο των βασικών βιομηχανιών, με στόχο την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και την ενίσχυση της θέσης της Ιταλίας στην παγκόσμια σκηνή (Gregor, 1979).

Ενώ οι συγκεκριμένες πολιτικές και στρατηγικές διέφεραν μεταξύ των εθνών, υπήρχε ένα κοινό θέμα κρατικής παρέμβασης και προστατευτισμού στην ευρωπαϊκή

βιομηχανική πολιτική πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτές οι πολιτικές, ωστόσο, θα υποστούν ριζικές αλλαγές στον απόηχο του πολέμου, οδηγώντας στη συνεργατική, πανευρωπαϊκή προσέγγιση που βλέπουμε σήμερα.

3.3 Ανάκαμψη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: Το σχέδιο Μάρσαλ και πέρα από αυτό

Η εποχή μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αποτέλεσε κρίσιμο σημείο για την άνοδο της βιομηχανικής πολιτικής στην Ευρώπη. Η τεράστια καταστροφή των βιομηχανικών περιουσιακών στοιχείων και των υποδομών απαιτούσε επείγουσες και συντονισμένες προσπάθειες για την αποκατάσταση των οικονομιών, και αυτή η ώθηση οδήγησε στο σχέδιο ορόσημο Marshall (DeLong & Eichengreen, 1993).

Πήρε το όνομά του από τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ George Marshall, το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ανάκαμψης, κοινώς γνωστό ως Σχέδιο Marshall, εισήχθη το 1948. Παρείχε περίπου 13 δισεκατομμύρια δολάρια (σχεδόν 140 δισεκατομμύρια δολάρια σε σημερινά δολάρια) σε οικονομική βοήθεια για να βοηθήσει στην ανοικοδόμηση των οικονομιών της Δυτικής Ευρώπης (Hogan, 1987). Το σχέδιο Μάρσαλ λειτούργησε ως σημαντικός καταλύτης για την ανάκαμψη της Ευρώπης, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη και αναζωογονώντας τις βιομηχανίες της. Αντιπροσώπευε μία από τις πρώτες φορές στην ιστορία όπου η διεθνής βοήθεια χρησιμοποιήθηκε σε τέτοια κλίμακα για την αποκατάσταση των βιομηχανικών και οικονομικών δυνατοτήτων μιας ολόκληρης ηπείρου (Milward, 1984).

Το σχέδιο Μάρσαλ είχε βαθιά επίδραση στις βιομηχανικές πολιτικές της Ευρώπης, προωθώντας τις ανοικτές αγορές και ενθαρρύνοντας τα ευρωπαϊκά έθνη να συνεργαστούν οικονομικά για να πληρούν τις προϋποθέσεις για βοήθεια. Η συνεργασία αυτή σηματοδότησε τα πρώτα βήματα προς μια συντονισμένη ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική, θέτοντας τις βάσεις για τη μεταγενέστερη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) το 1951 (Gillingham, 2003).

Πέρα από το σχέδιο Μάρσαλ, άλλοι μηχανισμοί διεθνούς συνεργασίας, όπως ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ), έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη μεταπολεμική ανάκαμψη. Ο ΟΕΟΣ, που ιδρύθηκε το 1948, συντόνισε τη βοήθεια του Σχεδίου Μάρσαλ μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, υποστηρίζοντας περαιτέρω τη διευρωπαϊκή οικονομική συνεργασία (Eichengreen, 2008).

Στον απόηχο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η βιομηχανική πολιτική της Ευρώπης εξελίχθηκε σημαντικά, μεταβαίνοντας από πολιτικές προστατευτισμού που καθοδηγούνταν σε μεγάλο βαθμό σε εθνικό επίπεδο σε μια πιο συνεργατική προσέγγιση ανοικτής αγοράς. Η περίοδος αυτή έθεσε τα θεμέλια για την περαιτέρω ανάπτυξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και έθεσε τις βάσεις για βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση τις επόμενες δεκαετίες.

3.4 Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) το 1951 αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της ανάπτυξης μιας ενοποιημένης βιομηχανικής πολιτικής. Η ΕΚΑΧ προέκυψε από τη διακήρυξη Schuman, που προτάθηκε από τον γάλλο υπουργό εξωτερικών Robert Schuman και βασίζεται στις ιδέες του Jean Monnet, βασικού αρχιτέκτονα της ευρωπαϊκής ενότητας (Duchêne, 1994).

Η ΕΚΑΧ σχεδιάστηκε για να ρυθμίσει τις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα των έξι ιδρυτικών κρατών μελών της - Βέλγιο, Γαλλία, Δυτική Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες. Ο κύριος στόχος του ήταν να αποτρέψει οποιαδήποτε χώρα από το να κυριαρχήσει σε αυτές τις δύο κρίσιμες βιομηχανίες, οι οποίες ήταν απαραίτητες για την κατασκευή πολεμικού υλικού, διατηρώντας έτσι την ειρήνη στην Ευρώπη (Gillingham, 2003).

Η ίδρυση της ΕΚΑΧ αντιπροσώπευε μια ριζική μετατόπιση από τον εθνικό

στον υπερεθνικό έλεγχο των βασικών βιομηχανιών. Αυτός ο υπερεθνικός οργανισμός είχε την εξουσία να ελέγχει τις τιμές, να ρυθμίζει την πρόσβαση στις πηγές παραγωγής και να επιβλέπει τις επενδυτικές αποφάσεις στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα (McLaren, 1998). Υπό αυτή την έννοια, η ΕΚΑΧ ήταν η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής, συντονίζοντας αυτούς τους τομείς σε πολλά έθνη.

Η ΕΚΑΧ έθεσε τις βάσεις για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και, τελικά, για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Παρά την αρχική εστίασή της στον άνθρακα και τον χάλυβα, οι αρχές του επιμερισμένου ελέγχου, των κοινών πολιτικών και του αμοιβαίου συμφέροντος καθοδήγησαν τις μελλοντικές επεκτάσεις της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ σε άλλους τομείς. Έτσι, η ΕΚΑΧ σηματοδότησε ένα κρίσιμο βήμα προς ένα κοινό ευρωπαϊκό μέλλον και παραμένει απόδειξη της δέσμευσης της Ευρώπης για συνεργασία και ολοκλήρωση (Urwin, 1995).

3.5 Γέννηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ): Η Συνθήκη της Ρώμης

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) μέσω της Συνθήκης της Ρώμης το 1957 αποτέλεσε κομβική στιγμή στην ανάπτυξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Υπογεγραμμένη από τα έξι ιδρυτικά μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), η Συνθήκη της Ρώμης καθόρισε την αποστολή για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και μιας τελωνειακής ένωσης μεταξύ των κρατών μελών (Ludlow, 1997).

Η δημιουργία της ΕΟΚ αποτέλεσε σημαντική επέκταση του πεδίου συνεργασίας, από την τομεακή συνεργασία (άνθρακας και χάλυβας) στην ευρύτερη οικονομική ολοκλήρωση. Σηματοδότησε τη γέννηση μιας πιο ολοκληρωμένης και συντονισμένης ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής, με στόχο την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργασίας (Dinan, 2004).

Η ΕΟΚ ενθάρρυνε τον ανταγωνισμό και τη συνεργασία μεταξύ των βιομηχανιών των κρατών μελών. Η ιδρυτική συνθήκη απαγόρευε ρητά μέτρα όπως εισαγωγικούς και εξαγωγικούς δασμούς, ποσοτώσεις ή πρακτικές που θα μπορούσαν να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό (Dinan, 2010). Η ΕΟΚ προέβλεπε επίσης κοινές πολιτικές σε τομείς όπως η γεωργία και οι μεταφορές, οι οποίες επηρέασαν έμμεσα τη βιομηχανική πολιτική επηρεάζοντας τις εισροές και τους μηχανισμούς διανομής για διάφορες βιομηχανίες.

Η Συνθήκη της Ρώμης στηριζόταν στην αρχή της «επικουρικότητας», η οποία εξασφάλιζε ότι οι αποφάσεις λαμβάνονταν όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες και ότι πραγματοποιούνταν συνεχείς έλεγχοι για να επαληθεύεται ότι η δράση σε επίπεδο ΕΕ ήταν δικαιολογημένη υπό το πρίσμα των δυνατοτήτων που ήταν διαθέσιμες σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (Hooghe & Marks, 2001). Η αρχή αυτή διαμόρφωσε την προσέγγιση της ΕΕ στη βιομηχανική πολιτική, επιτρέποντας τον συντονισμό και τη συνεργασία, με παράλληλο σεβασμό των αρμοδιοτήτων και των προνομίων των κρατών μελών.

Συμπερασματικά, η γέννηση της ΕΟΚ σηματοδότησε ένα σημαντικό βήμα προς μια πιο ολοκληρωμένη και ενοποιημένη βιομηχανική πολιτική μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών, θέτοντας τις βάσεις για τη μετέπειτα εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

3.6 Εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής: από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Τα επόμενα σημαντικά ορόσημα στην εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ ήταν η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) του 1986 και η Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992. Αυτά τα νομοθετήματα επέκτειναν τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εμβάθυναν την ολοκλήρωση μεταξύ των κρατών μελών.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στόχευε στη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς

εντός της ΕΕ με την εξάλειψη των εμποδίων στο εμπόριο και την εναρμόνιση των κανονισμών μεταξύ των κρατών μελών. Η νομοθεσία αυτή είχε βαθιά επίδραση στη βιομηχανική πολιτική, καθώς έθεσε τις βάσεις για πιο ανταγωνιστικές και ολοκληρωμένες ευρωπαϊκές βιομηχανίες (Pinder & Usherwood, 2013). Η ΕΕΠ επέτρεψε την πιο ελεύθερη διασυνοριακή κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων, παρέχοντας στις επιχειρήσεις μεγαλύτερες αγορές και αυξάνοντας τον ανταγωνισμό.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, επισήμως γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σηματοδότησε μια νέα φάση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αυτή η συνθήκη ενσωμάτωσε περαιτέρω τις οικονομίες των κρατών μελών και έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης και του ευρώ (Dyson & Featherstone, 1999).

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ οδήγησε επίσης σε μια ευρύτερη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής, εστιάζοντας όχι μόνο στην ολοκλήρωση της αγοράς και τον ανταγωνισμό, αλλά και στην καινοτομία, την έρευνα και ανάπτυξη και τις υποδομές. Αναγνώρισε τη σημασία αυτών των τομέων για την ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών (Pelkmans, 2006).

Επιπλέον, η Συνθήκη του Μάαστριχτ εισήγαγε επίσημα την έννοια της «ευρωπαϊκής ιθαγένειας» και ενίσχυσε τις δημοκρατικές δομές της ΕΕ, ενισχύοντας τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Dehousse, 1995). Οι εξελίξεις αυτές είχαν έμμεσες επιπτώσεις στη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ, ενισχύοντας τη δημοκρατική νομιμότητα των δράσεων της ΕΕ και διασφαλίζοντας ότι τα συμφέροντα των ευρωπαίων πολιτών αντικατοπτρίζονται καλύτερα στις αποφάσεις πολιτικής.

Συνοπτικά, η ΕΕΠ και η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτέλεσαν κρίσιμα βήματα για την εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Τόνισαν τη σημασία της

ολοκλήρωσης της αγοράς, του ανταγωνισμού και της καινοτομίας για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

3.7 Η στρατηγική της Λισαβόνας: μια προσπάθεια αναζωογόνησης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας

Η στρατηγική της Λισαβόνας, που δρομολογήθηκε το 2000, είχε ως στόχο να μετατρέψει την Ευρωπαϊκή Ένωση στην «ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο» έως το 2010. Η στρατηγική αναγνώρισε την ανάγκη αναζωογόνησης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και ενίσχυσης της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητάς της έναντι της παγκοσμιοποίησης και των τεχνολογικών εξελίξεων.

Στον πυρήνα της, η στρατηγική της Λισαβόνας επεδίωκε να προωθήσει την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη που βασίζεται στη γνώση. Στόχος του ήταν να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον, να ενισχύσει τις επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης (E&A), να βελτιώσει την εκπαίδευση και τις δεξιότητες και να προωθήσει μια κουλτούρα επιχειρηματικότητας. Η στρατηγική τόνισε τη σημασία της ενσωμάτωσης οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων για τη διασφάλιση βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Η στρατηγική της Λισαβόνας έθεσε φιλόδοξους στόχους για την αύξηση των επενδύσεων στην E&A, τη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και τη μείωση του κανονιστικού φόρτου. Ζήτησε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την τόνωση της επιχειρηματικότητας, την προώθηση των ανοικτών αγορών και την ενίσχυση της λειτουργίας των αγορών εργασίας. Η στρατηγική αναγνωρίζει επίσης τη σημασία της αειφόρου ανάπτυξης, ζητώντας την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβληματισμών σε όλες τις πολιτικές.

Ωστόσο, η στρατηγική της Λισαβόνας αντιμετώπισε προκλήσεις και

περιορισμούς στην εφαρμογή της. Παρά την κάποια πρόοδο, η ΕΕ δεν κατάφερε να επιτύχει τους στόχους της έως το 2010. Η στρατηγική δεν διέθετε σαφές πλαίσιο συντονισμού και παρακολούθησης και οι προσπάθειες εφαρμογής διέφεραν μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 αποτέλεσε σημαντική οπισθοδρόμηση στους στόχους της στρατηγικής.

Ωστόσο, η στρατηγική της Λισαβόνας ξεκίνησε σημαντικές συζητήσεις και δράσεις πολιτικής σχετικά με την αναζωογόνηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Παρείχε τη βάση για μεταγενέστερες πρωτοβουλίες, όπως η στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση των ελλείψεων και στην αξιοποίηση των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από τη στρατηγική της Λισαβόνας.

Συνολικά, η στρατηγική της Λισαβόνας αντιπροσώπευε μια συνολική προσπάθεια αναζωογόνησης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της στο παγκόσμιο τοπίο. Αν και δεν πέτυχε πλήρως τους στόχους της, έθεσε τις βάσεις για μελλοντικές πρωτοβουλίες και τόνισε τη σημασία της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης στη διαμόρφωση του μέλλοντος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

3.8 Η βιομηχανική πολιτική στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 είχε εκτεταμένες επιπτώσεις στη βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κρίση πυροδότησε βαθιά ύφεση, οδηγώντας σε πρωτοφανή οικονομική συρρίκνωση, υψηλή ανεργία και τεταμένα δημόσια οικονομικά σε πολλές χώρες της ΕΕ (Claessens κ.ά., 2010).

Για την αντιμετώπιση της κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», με στόχο την προώθηση της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, η ΕΕ επανέλαβε την εστίασή της στη βιομηχανική πολιτική, τονίζοντας την ανάγκη ενίσχυσης της

βιομηχανικής βάσης της οικονομίας, προώθησης της καινοτομίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Η βιομηχανική πολιτική κατά την περίοδο μετά την κρίση αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός πλαισίου που θα μπορούσε να στηρίξει καλύτερα τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες και να τις βοηθήσει να ανακάμψουν από την ύφεση. Οι βασικές πρωτοβουλίες περιελάμβαναν την προώθηση της καινοτομίας μέσω του προγράμματος έρευνας και καινοτομίας Horizon 2020, την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού με τη στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά και την ενθάρρυνση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διάφορα έτη).

Η κρίση οδήγησε επίσης σε επαναξιολόγηση του ρόλου των κρατικών ενισχύσεων στη βιομηχανική πολιτική. Κατά τη διάρκεια της κρίσης, η ΕΕ επέτρεψε προσωρινή ευελιξία στους κανόνες της για τις κρατικές ενισχύσεις, ώστε να μπορέσουν οι κυβερνήσεις να στηρίξουν τις οικονομίες τους. Ωστόσο, στον απόηχο της κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέστησε αυστηρότερους αυτούς τους κανόνες για να αποτρέψει τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να προωθήσει υγιή δημόσια οικονομικά (Biondi et al., 2013).

Συμπερασματικά, η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 σηματοδότησε μια σημαντική καμπή στην εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η κρίση υπογράμμισε τη σημασία μιας ισχυρής, ανταγωνιστικής και καινοτόμου βιομηχανικής βάσης για την οικονομική ανθεκτικότητα και ανάπτυξη. Στη συνέχεια, η ΕΕ έλαβε μέτρα για τη στήριξη της βιομηχανίας, την προώθηση της καινοτομίας και την προώθηση του ψηφιακού και βιώσιμου μετασχηματισμού.

3.9 Συγκρίσεις και αντιθέσεις: βιομηχανικές πολιτικές εκτός Ευρώπης

Οι βιομηχανικές πολιτικές ποικίλλουν σημαντικά ανά τον κόσμο,

αντανακλώντας τα διαφορετικά ιστορικά, οικονομικά και πολιτικά πλαίσια των επιμέρους χωρών. Το παρόν τμήμα συγκρίνει και αντιπαραβάλλει τη βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με εκείνη άλλων μεγάλων οικονομιών, ιδίως των Ηνωμένων Πολιτειών, της Κίνας και της Ιαπωνίας.

Ηνωμένες Πολιτείες Σε αντίθεση με την ΕΕ, οι ΗΠΑ δεν διαθέτουν σαφώς καθορισμένη βιομηχανική πολιτική. Αντ' αυτού, ακολουθεί μια προσέγγιση προσανατολισμένη στην αγορά, με την κυβέρνηση να διαδραματίζει υποστηρικτικό ρόλο, κυρίως μέσω της χρηματοδότησης της έρευνας και ανάπτυξης, της διασφάλισης του ανταγωνισμού και του καθορισμού ρυθμιστικών προτύπων (Lazonick, 2013). Ωστόσο, υπήρξαν εκκλήσεις για μια πιο ενεργή βιομηχανική πολιτική ως απάντηση στον αυξημένο παγκόσμιο ανταγωνισμό, ιδίως από την Κίνα.

Κίνα Η βιομηχανική πολιτική της Κίνας χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό κρατικής παρέμβασης. Η κινεζική κυβέρνηση διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην καθοδήγηση της οικονομικής ανάπτυξης, συχνά μέσω πενταετών σχεδίων, τα οποία περιγράφουν τις στρατηγικές προτεραιότητες της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των βασικών τομέων ανάπτυξης (Brandt & Rawski, 2008). Η προσέγγιση αυτή διευκόλυνε την ταχεία βιομηχανική ανάπτυξη, αλλά οδήγησε επίσης σε ανησυχίες σχετικά με στρεβλώσεις της αγοράς και αθέμιτο ανταγωνισμό.

Ιαπωνία Η βιομηχανική πολιτική της Ιαπωνίας, ιδιαίτερα στην εποχή μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν ιδιαίτερα συντονισμένη, με ισχυρή συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης, ιδιωτικών επιχειρήσεων και ισχυρών εμπορικών ενώσεων. Το Υπουργείο Διεθνούς Εμπορίου και Βιομηχανίας (MITI), τώρα Υπουργείο Οικονομίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας (METI), έχει διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην καθοδήγηση της βιομηχανικής ανάπτυξης μέσω πολιτικών όπως οι στοχευμένες επιδοτήσεις και η προστασία των εκκολαπτόμενων βιομηχανιών

(Johnson, 1982). Ενώ αυτή η προσέγγιση έχει πιστωθεί με την ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Ιαπωνίας, έχει επίσης αντιμετωπίσει επικρίσεις για την προώθηση της αναποτελεσματικότητας και τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

Συνοπτικά, οι χώρες αυτές παρουσιάζουν διαφορετικές προσεγγίσεις στη βιομηχανική πολιτική. Ενώ οι ΗΠΑ βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε μια προσέγγιση προσανατολισμένη στην αγορά, η Κίνα και η Ιαπωνία έχουν πιο παρεμβατικές πολιτικές. Η προσέγγιση της ΕΕ βρίσκεται κάπου στη μέση, προωθώντας την ολοκλήρωση της αγοράς και τον ανταγωνισμό, ενώ παράλληλα συντονίζει τις προσπάθειες σε τομείς όπως η έρευνα και η καινοτομία, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η βιωσιμότητα.

3.10 Πρώτες προσπάθειες συντονισμού της βιομηχανικής πολιτικής: προκλήσεις και επιτεύγματα

Στα πρώτα στάδια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, υπήρξαν αρχικές προσπάθειες συντονισμού της βιομηχανικής πολιτικής μεταξύ των κρατών μελών. Αυτές οι πρώτες προσπάθειες αντιμετώπισαν και τις δύο προκλήσεις και σημείωσαν αξιοσημείωτες επιτυχίες όσον αφορά την προώθηση της συνεργασίας και την ευθυγράμμιση των πολιτικών.

Προκλήσεις

Αποκλίνοντα εθνικά συμφέροντα: Οι διαφορετικές οικονομικές δομές και προτεραιότητες των κρατών μελών θέτουν προκλήσεις για τον συντονισμό της βιομηχανικής πολιτικής. Κάθε χώρα είχε τους δικούς της συγκεκριμένους βιομηχανικούς τομείς και στόχους, γεγονός που καθιστούσε δύσκολη την επίτευξη συναίνεσης σχετικά με τις κοινές πολιτικές.

Ανταγωνιστικές βιομηχανικές στρατηγικές: Τα κράτη μέλη ακολούθησαν τις δικές τους βιομηχανικές στρατηγικές, συχνά καθοδηγούμενες από εθνικά συμφέροντα και προτεραιότητες. Αυτό οδήγησε σε πιθανές συγκρούσεις και εμπόδια στην

ευθυγράμμιση των πολιτικών και στον συντονισμό των προσπαθειών.

Περιορισμένα εργαλεία πολιτικής: Στα πρώτα στάδια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η ΕΕ διέθετε περιορισμένα εργαλεία πολιτικής και αρμοδιότητες σε βιομηχανικά θέματα. Η βιομηχανική πολιτική ήταν πρωτίστως ευθύνη των κρατών μελών, καθιστώντας τις προσπάθειες συντονισμού πιο δύσκολες.

Πολιτικές ευαισθησίες: Η βιομηχανική πολιτική συνδέεται στενά με την εθνική ταυτότητα και την οικονομική κυριαρχία. Οι εθνικές κυβερνήσεις ήταν απρόθυμες να παραχωρήσουν τον έλεγχο της βιομηχανικής πολιτικής σε υπερεθνικούς θεσμούς, με αποτέλεσμα την αντίσταση και την αργή πρόοδο στον συντονισμό.

Επιτεύγματα

Ολοκλήρωση της κοινής αγοράς: Ένα από τα βασικά επιτεύγματα των έγκαιρων προσπαθειών συντονισμού ήταν η δημιουργία μιας κοινής αγοράς. Μέσω της εξάλειψης των εμπορικών φραγμών και της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργασίας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) διευκόλυνε τη μεγαλύτερη ολοκλήρωση και συνεργασία μεταξύ των βιομηχανιών σε όλα τα κράτη μέλη.

Εναρμόνιση των κανονισμών: Ο συντονισμός της βιομηχανικής πολιτικής περιελάμβανε επίσης την εναρμόνιση των κανονισμών και των προτύπων. Η ΕΟΚ εργάστηκε για την ευθυγράμμιση των τεχνικών προτύπων, των προτύπων ασφάλειας και ποιότητας, της μείωσης των εμποδίων στο εμπόριο και της προώθησης ίσων όρων ανταγωνισμού για τις βιομηχανίες εντός της κοινής αγοράς.

Προγράμματα χρηματοδότησης και στήριξης: Η ΕΕ ξεκίνησε προγράμματα χρηματοδότησης και στήριξης για την προώθηση της βιομηχανικής ανάπτυξης και καινοτομίας. Για παράδειγμα, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

(ΕΤΠΑ) παρείχε χρηματοδοτική ενίσχυση στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, συμβάλλοντας στη βιομηχανική ανάπτυξη και στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Συνεργατικές πρωτοβουλίες: Τα κράτη μέλη συμμετέχουν σε συνεργατικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων και την προώθηση της βιομηχανικής συνεργασίας. Για παράδειγμα, θεσπίστηκαν κοινά ερευνητικά έργα, μεταφορές τεχνολογίας και πρωτοβουλίες ανταλλαγής γνώσεων για την ενίσχυση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας.

Ενώ οι προκλήσεις ήταν σημαντικές, οι πρώτες προσπάθειες συντονισμού της βιομηχανικής πολιτικής έθεσαν τα θεμέλια για βαθύτερη ολοκλήρωση και προετοίμασαν το έδαφος για πιο ολοκληρωμένες βιομηχανικές πολιτικές τα επόμενα χρόνια. Τα επιτεύγματα στην ολοκλήρωση της αγοράς, την κανονιστική εναρμόνιση, τα προγράμματα χρηματοδότησης και τις συνεργατικές πρωτοβουλίες έχουν προωθήσει τη συνεργασία και έχουν θέσει τις βάσεις για την ανάπτυξη μιας πιο συνεκτικής ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής.

Κεφάλαιο 4: Εμπειρική χαρτογράφηση της συμβολής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

4.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στην εμπειρική χαρτογράφηση της συμβολής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στόχος της είναι να παράσχει μια ολοκληρωμένη ανάλυση του αντικτύπου και των αποτελεσμάτων των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής που εφαρμόζει η ΕΕ, ρίχνοντας φως στην επίδρασή τους σε βασικούς οικονομικούς δείκτες και στη συνολική πρόοδο των βιομηχανιών της ΕΕ.

Το κεφάλαιο ξεκινά με μια βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία διερευνά τις

υπάρχουσες έρευνες και μελέτες που έχουν εξετάσει τον αντίκτυπο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στην οικονομική ανάπτυξη. Αυτή η ανασκόπηση παρέχει μια σταθερή βάση για την επακόλουθη εμπειρική χαρτογράφηση, επισημαίνοντας βασικά ευρήματα και εντοπίζοντας κενά στη βιβλιογραφία.

Η ενότητα εμπειρικής χαρτογράφησης του κεφαλαίου αποτελείται από μελέτες περιπτώσεων που αξιολογούν τον αντίκτυπο της βιομηχανικής πολιτικής σε συγκεκριμένους τομείς ή βιομηχανίες. Αυτές οι περιπτωσιολογικές μελέτες παρέχουν εις βάθος πληροφορίες σχετικά με τους μηχανισμούς μέσω των οποίων τα μέτρα βιομηχανικής πολιτικής έχουν επηρεάσει την οικονομική ανάπτυξη, τις τεχνολογικές εξελίξεις, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βιωσιμότητα σε αυτούς τους τομείς.

Συμπερασματικά, το κεφάλαιο αυτό έχει ως στόχο να παράσχει μια αξιόπιστη εμπειρική ανάλυση της συμβολής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξετάζοντας βασικούς οικονομικούς δείκτες και ειδικές ανά τομέα περιπτωσιολογικές μελέτες, επιδιώκει να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση της αποτελεσματικότητας και των αποτελεσμάτων των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής, εντοπίζοντας παράλληλα τομείς για περαιτέρω έρευνα και βελτίωση.

4.2 Ο αντίκτυπος της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στην οικονομική ανάπτυξη

Πλούσια βιβλιογραφία εξετάζει τον αντίκτυπο της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικονομική ανάπτυξη. Η συναίνεση μεταξύ αυτών των μελετών είναι ότι η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομικής πορείας της ΕΕ και των κρατών μελών της.

i. Οικονομική ολοκλήρωση και ανάπτυξη

Μία από τις βασικές επιπτώσεις της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι η προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης και ανάπτυξης. Ο Baldwin (2006)

υποστηρίζει ότι το Πρόγραμμα Ενιαίας Αγοράς της ΕΕ, που θεσπίστηκε μέσω της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, έχει συμβάλει στην προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης, οδηγώντας σε σημαντικά αναπτυξιακά οφέλη για τα κράτη μέλη. Ομοίως, ο Badinger (2005) διαπιστώνει ότι η ενιαία αγορά έχει συμβάλει στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΕ.

ii. Έρευνα και καινοτομία

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει επίσης συμβάλει σημαντικά στην έρευνα και την καινοτομία. Τα προγράμματα-πλαίσια έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» και των προγραμμάτων που το διαδέχθηκαν, έχουν παράσχει σημαντική χρηματοδότηση για δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο Veugelers (2016) υποστηρίζει ότι τα προγράμματα αυτά έχουν συμβάλει σε ένα ισχυρότερο οικοσύστημα καινοτομίας στην Ευρώπη, ενισχύοντας την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

iii. Διαρθρωτικές αλλαγές και οικονομική ανθεκτικότητα

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει επίσης οδηγήσει σε διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και έχει ενισχύσει την οικονομική ανθεκτικότητα. Οι Pellegrin et al. (2012) υποστηρίζουν ότι η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ, ιδίως μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, έχει διαδραματίσει καίριο ρόλο στην προώθηση της μετάβασης προς μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, ενισχύοντας την οικονομική ανθεκτικότητα της ΕΕ.

iv. Βιωσιμότητα και πράσινη μετάβαση

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει επίσης συμβάλει καθοριστικά στην προώθηση της βιωσιμότητας και της πράσινης μετάβασης. Για παράδειγμα, η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ και η σχετική βιομηχανική στρατηγική έχουν ως στόχο να

καταστήσουν την Ευρώπη την πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο έως το 2050. Ο Jänicke (2017) προτείνει ότι αυτές οι πολιτικές οδηγούν σε μια πράσινη βιομηχανική επανάσταση στην Ευρώπη, με δυνητικά σημαντικά οφέλη για το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία και την οικονομία.

4.3 Περιπτώσιολογική μελέτη: Η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία

Η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος της μεταποιητικής βάσης της ΕΕ, συμβάλλοντας στην καινοτομία, την απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη. Τα τελευταία χρόνια, η βιομηχανία αποτελεί κεντρικό σημείο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, ιδίως υπό το πρίσμα της προσπάθειας προς την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και την ψηφιοποίηση.

i. Βιομηχανική πολιτική της ΕΕ και αυτοκινητοβιομηχανία

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει επηρεάσει την αυτοκινητοβιομηχανία με διάφορους τρόπους. Πολιτικές όπως τα πρότυπα εκπομπών και τα κίνητρα για τα ηλεκτρικά οχήματα έχουν διαμορφώσει την ανάπτυξη της βιομηχανίας προς μια πιο βιώσιμη κινητικότητα. Προγράμματα χρηματοδότησης της έρευνας, όπως το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», έχουν προωθήσει την καινοτομία σε τομείς όπως η αυτόνομη οδήγηση, τα ηλεκτρικά οχήματα και η αποδοτικότητα των καυσίμων.

Ο κλάδος έχει επίσης επηρεαστεί από το ευρύτερο πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της εμπορικής πολιτικής και της πολιτικής ανταγωνισμού. Για παράδειγμα, οι εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ έχουν ανοίξει νέες αγορές για τους ευρωπαίους κατασκευαστές αυτοκινήτων, ενώ η πολιτική ανταγωνισμού έχει επηρεάσει τη δομή και τη δυναμική του κλάδου.

ii. Επιπτώσεις στην αυτοκινητοβιομηχανία

Ο αντίκτυπος της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στην αυτοκινητοβιομηχανία μπορεί να αξιολογηθεί όσον αφορά τις οικονομικές επιδόσεις, την καινοτομία, τη

βιωσιμότητα και τις διαρθρωτικές αλλαγές. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι ο κλάδος παρέμεινε ανταγωνιστικός σε παγκόσμια κλίμακα, με ισχυρές εξαγωγικές επιδόσεις και υψηλά επίπεδα επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη. Υπήρξε επίσης σημαντική στροφή προς τα ηλεκτρικά οχήματα, λόγω των πολιτικών της ΕΕ καθώς και παραγόντων της αγοράς.

Ωστόσο, ο κλάδος αντιμετωπίζει επίσης προκλήσεις. Αυτές περιλαμβάνουν τη μετάβαση στην ηλεκτρική κινητικότητα, η οποία απαιτεί σημαντικές επενδύσεις και αναδιάρθρωση, καθώς και τον ανταγωνισμό από άλλους παγκόσμιους παίκτες, ιδίως στην Ασία. Η βιομηχανία παλεύει επίσης με τον αντίκτυπο της ψηφιοποίησης, συμπεριλαμβανομένης της ανόδου των αυτόνομων οχημάτων και των νέων επιχειρηματικών μοντέλων που βασίζονται στην κοινή κινητικότητα.

iii. Συμπέρασμα και μελλοντικές προοπτικές

Αυτή η περιπτωσιολογική μελέτη απεικονίζει την πολύπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και της ανάπτυξης της βιομηχανίας. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας, προωθώντας την καινοτομία, τη βιωσιμότητα και τις οικονομικές επιδόσεις. Ωστόσο, υπογραμμίζει επίσης τις προκλήσεις που βρίσκονται μπροστά μας, καθώς η βιομηχανία πλοηγείται στη μετάβαση σε ένα ψηφιακό, απαλλαγμένο από άνθρακα μέλλον.

4.4 Περιπτωσιολογική μελέτη: Η ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία

Η ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής οικονομίας και παγκόσμιο ηγέτη στον τομέα της. Διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην παροχή υλικών και λύσεων σε διάφορους τομείς, από την υγεία και τη διατροφή έως την ενέργεια και την ψηφιοποίηση. Ο τομέας αυτός έχει αντιμετωπίσει σημαντικές αλλαγές υπό την επίδραση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

i. Βιομηχανική πολιτική της ΕΕ και χημική βιομηχανία

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει βαθύ αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία. Οι περιβαλλοντικές και κλιματικές πολιτικές, όπως το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ της ΕΕ) και η στρατηγική για τα χημικά προϊόντα με στόχο τη βιωσιμότητα, ωθούν τη βιομηχανία προς καθαρότερες και πιο βιώσιμες διαδικασίες παραγωγής. Οι πολιτικές ανταγωνισμού και εμπορίου της ΕΕ διαμορφώνουν επίσης την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

Χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» προωθούν την καινοτομία στις χημικές διεργασίες και εφαρμογές, ενώ οι πολιτικές για την ψηφιακή ενιαία αγορά καθιστούν δυνατό τον ψηφιακό μετασχηματισμό της βιομηχανίας. Επιπλέον, οι κανονισμοί υγείας και ασφάλειας, όπως ο κανονισμός REACH, επηρεάζουν την ανάπτυξη και τη χρήση χημικών ουσιών.

ii. Επιπτώσεις στη χημική βιομηχανία

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει στηρίξει την ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία στη διατήρηση της παγκόσμιας ηγετικής της θέσης κατά τη μετάβαση προς τη βιωσιμότητα. Ο κλάδος έχει επιδείξει ισχυρές επιδόσεις και παραμένει κορυφαίος εξαγωγέας παγκοσμίως. Έχει επίσης αποδείξει τη δέσμευσή της για βιωσιμότητα, με αυξημένες επενδύσεις σε πράσινες και ψηφιακές τεχνολογίες.

Ωστόσο, η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών παρουσιάζει προκλήσεις. Η βιομηχανία πρέπει να καινοτομήσει και να προσαρμοστεί στους αυστηρότερους περιβαλλοντικούς κανονισμούς, στις διαταραχές της αλυσίδας εφοδιασμού και στη μεταβαλλόμενη ζήτηση της αγοράς. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε επίσης την ανάγκη ανθεκτικότητας και στρατηγικής αυτονομίας στην αλυσίδα εφοδιασμού χημικών προϊόντων.

iii. **Συμπέρασμα και μελλοντικές προοπτικές**

Η ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία, υπό την καθοδήγηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, έχει αποδείξει την ικανότητά της να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται στις νέες προκλήσεις και ευκαιρίες. Στο μέλλον, ο κλάδος θα συνεχίσει να διαδραματίζει καίριο ρόλο στην επίτευξη των κλιματικών και ψηφιακών στόχων της ΕΕ. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα εξακολουθήσει να αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη για τη διαμόρφωση του μέλλοντος αυτού του κρίσιμου τομέα.

4.5 Περιπτωσιολογική μελέτη: Η ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία

Η ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της καινοτομίας και της τεχνολογίας στην Ευρώπη, παρέχοντας θέσεις εργασίας υψηλής ειδίκευσης και συμβάλλοντας στη στρατηγική αυτονομία και ασφάλεια της ΕΕ. Ο κλάδος έχει δει σημαντικές αλλαγές και έχει αντιμετωπίσει προκλήσεις στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

i. Βιομηχανική πολιτική της ΕΕ και αεροδιαστημική βιομηχανία

Η αεροδιαστημική βιομηχανία επηρεάζεται σημαντικά από τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Τα προγράμματα Ε&Α της ΕΕ, ιδίως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», παρέχουν σημαντική χρηματοδότηση για την έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της αεροδιαστημικής. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος (ESA), αν και δεν είναι θεσμικό όργανο της ΕΕ, συνεργάζεται επίσης στενά με την ΕΕ σε πολυάριθμες πρωτοβουλίες, ενισχύοντας την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα του τομέα.

Η πρωτοβουλία για τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό αποσκοπεί στη μεταρρύθμιση της διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας σε ολόκληρη την Ευρώπη, επηρεάζοντας τον τομέα της πολιτικής αεροπορίας. Οι εμπορικές πολιτικές και οι

πολιτικές ανταγωνισμού της ΕΕ διαμορφώνουν επίσης το τοπίο, όπως φαίνεται από τις συνεχιζόμενες διατλαντικές διαφορές σχετικά με τις επιδοτήσεις αεροσκαφών. Οι κανονισμοί της ΕΕ που σχετίζονται με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα έχουν επιταχύνει την ώθηση του κλάδου προς πιο πράσινες τεχνολογίες αερομεταφορών.

ii. Επιπτώσεις στην αεροδιαστημική βιομηχανία

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ βοήθησε την αεροδιαστημική βιομηχανία να διατηρήσει την παγκόσμια ανταγωνιστικότητά της. Οι ευρωπαϊκές αεροδιαστημικές εταιρείες κατέχουν ηγετική θέση παγκοσμίως, ιδίως στον τομέα της εμπορικής αεροπορίας και των δορυφορικών τεχνολογιών. Η βιομηχανία είναι εξαιρετικά καινοτόμος, επενδύοντας σε μεγάλο βαθμό στην Ε & Α.

Ωστόσο, η βιομηχανία αντιμετωπίζει επίσης προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένου του έντονου παγκόσμιου ανταγωνισμού και της πίεσης για μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η πανδημία COVID-19 έπληξε σοβαρά τον κλάδο, ιδίως τον τομέα της πολιτικής αεροπορίας, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα.

iii. Συμπέρασμα και μελλοντικές προοπτικές

Η ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία, με τη στήριξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, έχει αποδείξει την ανθεκτικότητα και την ικανότητά της να καινοτομεί. Καθώς ο κλάδος ατενίζει το μέλλον, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα συνεχίσει να διαδραματίζει καίριο ρόλο στη στήριξη της μετάβασης προς πιο πράσινες αερομεταφορές, στην ενίσχυση του ψηφιακού μετασχηματισμού και στη διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας του κλάδου.

4.6 Συγκριτική ανάλυση: Συμβολή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ σε διάφορους τομείς

Για την αξιολόγηση της συμβολής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ σε διάφορους τομείς, είναι πολύτιμη η διεξαγωγή συγκριτικής ανάλυσης. Η ανάλυση

αυτή επιτρέπει την κατανόηση των μοναδικών επιπτώσεων και προκλήσεων σε κάθε τομέα, ενώ παράλληλα προσδιορίζει κοινά θέματα και γενικούς στόχους πολιτικής.

Τομέας 1: Αυτοκινητοβιομηχανία

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας έχει επικεντρωθεί στην προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας και της τεχνολογικής καινοτομίας. Η πολιτική οδήγησε στη μετάβαση προς τα ηλεκτρικά οχήματα, με κίνητρα και πρότυπα εκπομπών που προωθούν καθαρότερες και πιο πράσινες μεταφορές. Η βιομηχανία ανταποκρίθηκε με επενδύσεις στην παραγωγή ηλεκτρικών οχημάτων και έρευνα για προηγμένες τεχνολογίες όπως η αυτόνομη οδήγηση.

Τομέας 2: Χημική Βιομηχανία

Στη χημική βιομηχανία, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει οδηγήσει σε κανονισμούς βιωσιμότητας και ασφάλειας. Πολιτικές όπως ο κανονισμός REACH έχουν επηρεάσει τη χρήση χημικών ουσιών, ενώ το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία προωθεί τη στροφή προς ένα πιο βιώσιμο και κυκλικό μοντέλο. Η βιομηχανία έχει αγκαλιάσει αυτές τις πρωτοβουλίες, επενδύοντας σε πράσινες τεχνολογίες και υιοθετώντας μια πιο βιώσιμη προσέγγιση στις διαδικασίες παραγωγής.

Τομέας 3: Αεροδιαστημική βιομηχανία

Στην αεροδιαστημική βιομηχανία, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει επικεντρωθεί στην έρευνα και ανάπτυξη, την καινοτομία και τη συνεργασία. Χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» έχουν στηρίξει τις τεχνολογικές εξελίξεις και έχουν συμβάλει στη διατήρηση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Οι πρωτοβουλίες πολιτικής για τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα επηρέασαν επίσης την ανάπτυξη του τομέα.

Κοινά θέματα και διατομεακές συνεισφορές

Ενώ κάθε τομέας έχει τις δικές του συγκεκριμένες προκλήσεις και στόχους πολιτικής, αναδύονται διάφορα κοινά θέματα σε αυτούς:

- i. **Καινοτομία και έρευνα:** Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει επανειλημμένα τονίσει τη σημασία της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας. Τα προγράμματα χρηματοδότησης και οι συνεργατικές πρωτοβουλίες έχουν υποστηρίξει τις τεχνολογικές εξελίξεις και έχουν ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.
- ii. **Βιωσιμότητα και περιβαλλοντικά ζητήματα:** Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα αποτελεί εγκάρσια προτεραιότητα στη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Η προώθηση πιο πράσινων τεχνολογιών, οι αρχές της κυκλικής οικονομίας και τα μέτρα μείωσης των εκπομπών έχουν επηρεάσει διάφορους τομείς.
- iii. **Ολοκλήρωση της αγοράς και ανταγωνιστικότητα:** Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών με την προώθηση της ολοκλήρωσης της αγοράς, τη μείωση των εμποδίων στο εμπόριο και τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές στις πολιτικές που σχετίζονται με την ενιαία αγορά και τον ανταγωνισμό.
- iv. **Ψηφιακός μετασχηματισμός:** Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των βιομηχανιών βρίσκεται στο επίκεντρο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Πρωτοβουλίες όπως η ψηφιακή ενιαία αγορά αποσκοπούν στην αξιοποίηση του δυναμικού των ψηφιακών τεχνολογιών για την προώθηση της καινοτομίας, της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Συγκρίνοντας τη συμβολή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ σε διάφορους τομείς, καθίσταται σαφές ότι η πολιτική αποσκοπεί στην αντιμετώπιση τομεακών προκλήσεων, προωθώντας παράλληλα ευρύτερους στόχους βιωσιμότητας, καινοτομίας, ανταγωνιστικότητας και ολοκλήρωσης της αγοράς.

4.7 Μέτρηση των μακροοικονομικών επιπτώσεων της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ: ΑΕΠ, απασχόληση και εμπόριο

Η μέτρηση του μακροοικονομικού αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ περιλαμβάνει την ανάλυση βασικών δεικτών όπως το ΑΕΠ, η απασχόληση και το εμπόριο για την αξιολόγηση των συνολικών οικονομικών επιπτώσεων της πολιτικής. Η ανάλυση αυτή παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη συμβολή της πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη δυναμική του εμπορίου.

Αύξηση του ΑΕΠ Ένας από τους πρωταρχικούς δείκτες που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι η αύξηση του ΑΕΠ. Συγκρίνοντας τους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ πριν και μετά την εφαρμογή των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής, είναι δυνατόν να αξιολογηθεί η συμβολή της πολιτικής στη συνολική οικονομική επέκταση. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω οικονομετρικής ανάλυσης, ανάλυσης χρονοσειρών ή συγκριτικών μελετών για την απομόνωση του συγκεκριμένου αντίκτυπου της βιομηχανικής πολιτικής στην αύξηση του ΑΕΠ.

Απασχόληση Ο αντίκτυπος της βιομηχανικής πολιτικής στην απασχόληση μπορεί να εκτιμηθεί αναλύοντας τις αλλαγές στα επίπεδα απασχόλησης στους σχετικούς κλάδους ή τομείς στους οποίους στοχεύει η πολιτική. Αυτή η ανάλυση μπορεί να περιλαμβάνει την εξέταση δεδομένων σχετικά με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τη διατήρηση θέσεων εργασίας και τις τάσεις του εργατικού δυναμικού.

Συγκρίνοντας τα στοιχεία για την απασχόληση πριν και μετά την εφαρμογή των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής, είναι δυνατόν να γίνει κατανοητή η επίδραση της πολιτικής στις ευκαιρίες απασχόλησης και στη δυναμική της αγοράς εργασίας.

Εμπόριο Το εμπόριο αποτελεί κρίσιμη πτυχή της βιομηχανικής πολιτικής και ο αντίκτυπός του μπορεί να μετρηθεί μέσω δεικτών όπως τα επίπεδα εξαγωγών, τα επίπεδα εισαγωγών και τα εμπορικά ισοζύγια. Η ανάλυση μπορεί να περιλαμβάνει την εξέταση εμπορικών δεδομένων για συγκεκριμένους κλάδους στους οποίους στοχεύει η πολιτική ή τη μελέτη των συνολικών εμπορικών προτύπων για την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο τα μέτρα βιομηχανικής πολιτικής έχουν επηρεάσει τη δυναμική του διεθνούς εμπορίου. Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη τόσο το ενδοενοσιακό εμπόριο όσο και το εμπόριο με εξωτερικούς εταίρους, ώστε να κατανοηθεί πλήρως ο αντίκτυπος της πολιτικής στο εμπόριο.

Αυτοί οι μακροοικονομικοί δείκτες παρέχουν μια ευρεία επισκόπηση του αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στο σύνολο της οικονομίας. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι επιπτώσεις της βιομηχανικής πολιτικής είναι πολύπλοκες και πολύπλευρες, και άλλοι παράγοντες, όπως οι παγκόσμιες οικονομικές συνθήκες, οι τεχνολογικές εξελίξεις και τα κανονιστικά πλαίσια, μπορούν επίσης να επηρεάσουν αυτούς τους δείκτες.

Κεφάλαιο 5: Ο νέος ρόλος της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

5.1 Εισαγωγή

Η εισαγωγή αυτού του κεφαλαίου παρέχει μια επισκόπηση του μεταβαλλόμενου τοπίου και του σκεπτικού πίσω από την αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Επισημαίνει τις βασικές κινητήριες δυνάμεις και προκλήσεις που οδήγησαν στην επαναξιολόγηση της βιομηχανικής πολιτικής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θέτοντας τις βάσεις για περαιτέρω διερεύνηση (Baldwin,

2006; Kenis & Rieple, 2009).

Τα τελευταία χρόνια, το παγκόσμιο οικονομικό τοπίο έχει υποστεί σημαντικούς μετασχηματισμούς, με τις αναδύομενες οικονομίες να αποκτούν εξέχουσα θέση και τις παγκόσμιες αγορές να γίνονται όλο και πιο ανταγωνιστικές. Αυτές οι αλλαγές έχουν δημιουργήσει τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες. Για να εξασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα και η ανθεκτικότητα των βιομηχανιών της ΕΕ, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο η ανάγκη για μια προορατική και συντονισμένη προσέγγιση βιομηχανικής πολιτικής (Baldwin, 2006).

Οι τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η ρομποτική και η ψηφιοποίηση, έχουν διαταράξει τις παραδοσιακές βιομηχανίες και έχουν ανοίξει νέους δρόμους ανάπτυξης. Για να αξιοποιήσει το δυναμικό αυτών των μετασχηματιστικών τεχνολογιών και να προωθήσει την καινοτομία σε όλους τους τομείς, η ΕΕ έδωσε εκ νέου έμφαση στον ρόλο της βιομηχανικής πολιτικής. Υποστηρίζοντας την υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών, προωθώντας την έρευνα και την ανάπτυξη και δημιουργώντας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την καινοτομία, η ΕΕ στοχεύει να τοποθετήσει τις βιομηχανίες της στην πρώτη γραμμή των τεχνολογικών εξελίξεων (Kenis & Rieple, 2009; Jänicke, 2017).

Η επιδίωξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης διαδραμάτισε επίσης καίριο ρόλο στη διαμόρφωση του νέου ρόλου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η παγκόσμια δέσμευση για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης κατέστησε αναγκαία την ενσωμάτωση των παραμέτρων βιωσιμότητας στις οικονομικές δραστηριότητες. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει στην ΕΕ να προωθήσει βιώσιμες πρακτικές παραγωγής, αποδοτική χρήση των πόρων και τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ευθυγραμμίζοντας

τους στόχους της βιομηχανικής πολιτικής με τους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους, η ΕΕ επιδιώκει να εξασφαλίσει μια πιο βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς πορεία βιομηχανικής ανάπτυξης (Jänicke, 2017; Pellegrin et al., 2012).

Η δημιουργία θέσεων εργασίας, η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή αποτελούν βασικές προτεραιότητες για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η βιομηχανική πολιτική διαδραματίζει καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της απασχόλησης και στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στοχεύει στη στήριξη της ανάπτυξης ποιοτικών θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Pellegrin et al., 2012).

Σε μια εποχή παγκόσμιων αβεβαιοτήτων, διαταραχών και γεωπολιτικών εντάσεων, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ασφάλειας των κρίσιμων βιομηχανιών έχει καταστεί προτεραιότητα. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει στην ΕΕ να ενισχύσει τη στρατηγική αυτονομία της, να διαφυλάξει ζωτικούς τομείς και να εξασφαλίσει μια διαφοροποιημένη και ανθεκτική βιομηχανική βάση. Με τη μείωση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές και την ενίσχυση των εγχώριων ικανοτήτων, η ΕΕ επιδιώκει να προστατεύσει τα οικονομικά της συμφέροντα και να διατηρήσει τον έλεγχο των στρατηγικών βιομηχανιών (Veugelers, 2016).

Η αντιμετώπιση των ανεπαρκειών της αγοράς είναι μια άλλη κρίσιμη πτυχή της βιομηχανικής πολιτικής. Η ΕΕ αναγνωρίζει ότι οι ανεπάρκειες της αγοράς, όπως οι ανεπαρκείς επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη, η έλλειψη συντονισμού ή η ανεπαρκής στήριξη των αναδύομενων τομέων, μπορούν να εμποδίσουν τη βιομηχανική ανάπτυξη και καινοτομία. Μέσω της αναζωογόνησης της βιομηχανικής

πολιτικής, η ΕΕ στοχεύει στον εντοπισμό και τον μετριασμό των αδυναμιών της αγοράς, δημιουργώντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και τη βιομηχανική ανάπτυξη (Veugelers, 2016; Kenis & Rieple, 2009).

Συμπερασματικά, η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ αντικατοπτρίζει τη μεταβαλλόμενη δυναμική και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Αντιμετωπίζοντας προορατικά βασικούς παράγοντες, όπως οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι στόχοι βιωσιμότητας, η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανθεκτικότητα και οι ανεπάρκειες της αγοράς, η ΕΕ επιδιώκει να διαμορφώσει έναν νέο ρόλο για τη βιομηχανική πολιτική που προωθεί την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία, τη βιωσιμότητα και την κοινωνική συνοχή.

5.2 Λόγοι για την αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ οφείλεται σε διάφορους λόγους που αντικατοπτρίζουν το εξελισσόμενο οικονομικό, κοινωνικό και τεχνολογικό τοπίο. Στην παρούσα ενότητα επισημαίνονται οι βασικοί παράγοντες που συνέβαλαν στην ανανεωμένη εστίαση στη βιομηχανική πολιτική εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρώτον, οι παγκόσμιες οικονομικές αλλαγές κατέστησαν αναγκαία μια προορατική προσέγγιση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών της ΕΕ. Η άνοδος των αναδύομενων οικονομιών και η αυξημένη ανταγωνιστικότητα των παγκόσμιων αγορών έχουν δημιουργήσει νέες προκλήσεις και ευκαιρίες. Για να εξασφαλιστεί η ανθεκτικότητα και η προσαρμοστικότητα των βιομηχανιών της ΕΕ, υπάρχει ανάγκη για αναζωογονημένη βιομηχανική πολιτική που να μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά σε αυτές τις αλλαγές (Baldwin, 2006).

Δεύτερον, οι τεχνολογικοί μετασχηματισμοί έχουν διαταράξει τις παραδοσιακές βιομηχανίες και έχουν δημιουργήσει νέες προοπτικές ανάπτυξης. Οι τεχνολογικές εξελίξεις όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η ρομποτική και η ψηφιοποίηση έχουν μεταμορφώσει τον τρόπο λειτουργίας των βιομηχανιών. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει στην ΕΕ να αξιοποιήσει το δυναμικό αυτών των μετασχηματιστικών τεχνολογιών και να προωθήσει την καινοτομία σε όλους τους τομείς, διασφαλίζοντας ότι οι βιομηχανίες της ΕΕ παραμένουν στην πρώτη γραμμή των τεχνολογικών εξελίξεων (Kenis & Rieple, 2009).

Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης έχουν επίσης διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του νέου ρόλου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η παγκόσμια δέσμευση για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί την ενσωμάτωση των παραμέτρων βιωσιμότητας στις οικονομικές δραστηριότητες. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει την προώθηση βιώσιμων πρακτικών παραγωγής, την αποδοτική χρήση των πόρων και τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ευθυγραμμίζοντας τη βιομηχανική πολιτική με τους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους, η ΕΕ επιδιώκει να εξασφαλίσει μια πιο βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς πορεία βιομηχανικής ανάπτυξης (Jänicke, 2017; Pellegrin et al., 2012).

Η δημιουργία θέσεων εργασίας, η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή αποτελούν βασικές προτεραιότητες για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της απασχόλησης και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων εντός της ΕΕ. Στηρίζοντας την ανάπτυξη ποιοτικών θέσεων εργασίας και ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη, η βιομηχανική πολιτική μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και ευημερίας σε ολόκληρη την ΕΕ

(Pellegrin κ.ά., 2012).

Επιπλέον, η επιδίωξη της ανθεκτικότητας και της ασφάλειας σε κρίσιμους κλάδους έχει αποκτήσει σημασία ενόψει των παγκόσμιων αβεβαιοτήτων και των γεωπολιτικών εντάσεων. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει στην ΕΕ να ενισχύσει τη στρατηγική αυτονομία της, να διαφυλάξει ζωτικούς τομείς και να εξασφαλίσει μια διαφοροποιημένη και ανθεκτική βιομηχανική βάση. Μειώνοντας την εξάρτηση από εξωτερικές πηγές και ενισχύοντας τις εγχώριες ικανότητες, η ΕΕ μπορεί να προστατεύσει τα οικονομικά της συμφέροντα και να διατηρήσει τον έλεγχο των στρατηγικών βιομηχανιών (Veugelers, 2016).

Τέλος, η αντιμετώπιση των ανεπαρειών της αγοράς αποτελεί θεμελιώδη πτυχή της βιομηχανικής πολιτικής. Οι ανεπάρκειες της αγοράς, όπως οι ανεπαρκείς επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη ή η έλλειψη συντονισμού, μπορούν να εμποδίσουν τη βιομηχανική ανάπτυξη και καινοτομία. Η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει τον εντοπισμό και τον μετριασμό αυτών των αδυναμιών της αγοράς, δημιουργώντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και τη βιομηχανική ανάπτυξη (Veugelers, 2016; Kenis & Rieple, 2009).

Αναγνωρίζοντας και ανταποκρινόμενη σε αυτούς τους λόγους, η ΕΕ επιδιώκει να θεσπίσει ένα ισχυρό πλαίσιο βιομηχανικής πολιτικής. Αυτή η αναζωογόνηση της βιομηχανικής πολιτικής επιδιώκει να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία, τη βιωσιμότητα και την κοινωνική συνοχή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.3 Στρατηγικές και σχέδια βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει στρατηγικές και σχέδια για την καθοδήγηση της βιομηχανικής πολιτικής της, με στόχο την προώθηση της

ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας, της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης. Αυτές οι στρατηγικές και τα σχέδια αποτελούν τη βάση για την προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη διαμόρφωση και τη στήριξη των βιομηχανικών τομέων της. Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται ορισμένες από τις βασικές πτυχές των στρατηγικών και των σχεδίων βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

Μία από τις κεντρικές στρατηγικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι η στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η στρατηγική αυτή, η οποία εγκρίθηκε το 2010, καθορίζει ένα όραμα για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Περιλαμβάνει μια σειρά σκοπών και στόχων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών της ΕΕ, στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και στη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η ΕΕ έχει προσδιορίσει βασικούς τομείς προτεραιότητας για τη βιομηχανική πολιτική της. Αυτές περιλαμβάνουν προηγμένη κατασκευή, καθαρές και βιώσιμες τεχνολογίες, ψηφιοποίηση και αποδοτικότητα πόρων. Στόχος της ΕΕ είναι να προωθήσει την ανάπτυξη αυτών των τομέων στηρίζοντας την έρευνα και την καινοτομία, προωθώντας τις επενδύσεις, βελτιώνοντας την πρόσβαση στη χρηματοδότηση και ενισχύοντας τις δεξιότητες και τις ικανότητες του εργατικού δυναμικού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Για την επίτευξη των στόχων της βιομηχανικής πολιτικής, η ΕΕ έχει θεσπίσει διάφορες πρωτοβουλίες και προγράμματα. Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το πλαίσιο έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ, διαδραματίζει καίριο ρόλο στη στήριξη της καινοτομίας και της τεχνολογικής ανάπτυξης σε διάφορους βιομηχανικούς τομείς. Παρέχει χρηματοδότηση και πόρους για την προώθηση της ερευνητικής συνεργασίας,

των ρηζικέλευθων καινοτομιών και της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Εκτός από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», η ΕΕ έχει δρομολογήσει πρωτοβουλίες όπως η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και η στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πλαισίου βιομηχανικής πολιτικής της. Στόχος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας είναι να μετατρέψει την ΕΕ σε μια κλιματικά ουδέτερη και βιώσιμη οικονομία, παρέχοντας ευκαιρίες για την ανάπτυξη πράσινων τεχνολογιών, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και βιομηχανιών αποδοτικής χρήσης των πόρων. Η στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά επικεντρώνεται στην προώθηση της ψηφιοποίησης, της συνδεσιμότητας και της καινοτομίας, με στόχο τη δημιουργία μιας ακμάζουσας ψηφιακής οικονομίας και τη στήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού των βιομηχανιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Επιπλέον, η ΕΕ έχει αναγνωρίσει τη σημασία της ενίσχυσης του βιομηχανικού οικοσυστήματος και των αλυσίδων αξίας της. Η έννοια των «ευρωπαϊκών βιομηχανικών οικοσυστημάτων» τονίζει την ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ διαφόρων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της βιομηχανίας, των ερευνητικών ιδρυμάτων και των δημόσιων αρχών, για τη δημιουργία συνεργειών, την προώθηση της καινοτομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Οι στρατηγικές και τα σχέδια βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ τονίζουν επίσης τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας και του εμπορίου. Η ΕΕ επιδιώκει να συνάψει στρατηγικές εταιρικές σχέσεις με άλλες χώρες και περιφέρειες για την προώθηση ισότιμων όρων ανταγωνισμού, τη διασφάλιση θεμιτών εμπορικών πρακτικών και την ενίσχυση της πρόσβασης των βιομηχανιών της ΕΕ στην αγορά. Επιπλέον, η ΕΕ

προωθεί ενεργά τη διεθνοποίηση των βιομηχανιών της, ενθαρρύνοντας τις ΜΜΕ να διερευνήσουν νέες αγορές και ευκαιρίες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Συνολικά, οι στρατηγικές και τα σχέδια βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ παρέχουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας, της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης. Με τον καθορισμό προτεραιοτήτων, τη δρομολόγηση πρωτοβουλιών και την προώθηση της συνεργασίας, η ΕΕ στοχεύει στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των βιομηχανιών της στην παγκόσμια οικονομία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

5.3.1 Προτεραιότητες και στόχοι

Στο πλαίσιο των στρατηγικών και των σχεδίων βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, καθορίζονται συγκεκριμένες προτεραιότητες και στόχοι για την καθοδήγηση της ανάπτυξης και της εφαρμογής των πολιτικών. Αυτές οι προτεραιότητες και στόχοι αντικατοπτρίζουν το όραμα της ΕΕ για τους βιομηχανικούς τομείς της και περιγράφουν τους βασικούς τομείς εστίασης. Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται ορισμένες από τις προτεραιότητες και τους στόχους της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας: Μία από τις πρωταρχικές προτεραιότητες της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών. Αυτό περιλαμβάνει τη βελτίωση της παραγωγικότητας, την προώθηση της καινοτομίας και τη στήριξη της ανάπτυξης τομέων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Στόχος της ΕΕ είναι να προωθήσει ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον, να ενθαρρύνει τις επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη και να ενισχύσει τις δεξιότητες και τις ικανότητες του εργατικού δυναμικού για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Προώθηση της βιωσιμότητας: Η βιωσιμότητα αποτελεί κεντρικό στόχο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η ΕΕ επιδιώκει να προωθήσει βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, να μειώσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των βιομηχανιών και να προωθήσει τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων, του οικολογικού σχεδιασμού και της χρήσης καθαρών τεχνολογιών. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, με στόχο να καταστεί η Ευρώπη η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος στον κόσμο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Προώθηση της καινοτομίας: Η καινοτομία είναι ζωτικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη των βιομηχανιών της ΕΕ. Στόχος της ΕΕ είναι να δημιουργήσει ένα υποστηρικτικό οικοσύστημα που προωθεί την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία. Αυτό περιλαμβάνει τη στήριξη της ερευνητικής συνεργασίας, την παροχή χρηματοδότησης για έργα καινοτομίας και την προώθηση της υιοθέτησης και της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών. Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» συμβάλλει καθοριστικά στη στήριξη δραστηριοτήτων καινοτομίας και έρευνας εντός του πλαισίου βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ψηφιακή μετάβαση: Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των βιομηχανιών αποτελεί βασική προτεραιότητα για την ΕΕ. Η ΕΕ επιδιώκει να αξιοποιήσει το δυναμικό των ψηφιακών τεχνολογιών και να προωθήσει την υιοθέτησή τους σε όλους τους τομείς. Αυτό περιλαμβάνει τη διευκόλυνση της ανάπτυξης και της εγκατάστασης ψηφιακών υποδομών, τη στήριξη της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων και την αντιμετώπιση των κανονιστικών φραγμών στην ψηφιακή καινοτομία. Η στρατηγική για την

ψηφιακή ενιαία αγορά είναι καθοριστικής σημασίας για την προώθηση της ψηφιακής μετάβασης στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ενίσχυση των αξιακών αλυσίδων: Η ΕΕ αναγνωρίζει τη σημασία των ανθεκτικών και βιώσιμων αξιακών αλυσίδων. Η ενίσχυση των αξιακών αλυσίδων περιλαμβάνει την προώθηση της στρατηγικής αυτονομίας και τη μείωση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές. Στόχος της ΕΕ είναι να ενισχύσει την ενσωμάτωση και τον συντονισμό των διαφόρων παραγόντων στις αξιακές αλυσίδες, στηρίζοντας τις ΜΜΕ και προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ της βιομηχανίας, των ερευνητικών ιδρυμάτων και των δημόσιων αρχών. Η προσέγγιση αυτή συμβάλλει στη δημιουργία συνεργειών, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην αντιμετώπιση προκλήσεων όπως οι διαταραχές της αλυσίδας εφοδιασμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Αυτές οι προτεραιότητες και στόχοι παρέχουν ένα στρατηγικό πλαίσιο για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Εστιάζοντας στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την προώθηση της βιωσιμότητας, την προώθηση της καινοτομίας, την προώθηση της ψηφιακής μετάβασης και την ενίσχυση των αξιακών αλυσίδων, η ΕΕ στοχεύει στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη και την επιτυχία των ευρωπαϊκών βιομηχανιών στην παγκόσμια οικονομία.

5.3.2 Δράσεις για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας

Για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, εφαρμόζεται μια σειρά δράσεων και μέτρων. Οι δράσεις αυτές αποσκοπούν στη στήριξη της μεγέθυνσης και της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών βιομηχανιών, διασφαλίζοντας παράλληλα ένα πιο βιώσιμο και ανθεκτικό οικονομικό πλαίσιο. Στην παρούσα ενότητα διερευνώνται ορισμένες από τις βασικές

δράσεις που έχουν αναληφθεί για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας.

Υποστήριξη της έρευνας και ανάπτυξης (E&A): Μία από τις κρίσιμες δράσεις για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας είναι η παροχή στήριξης για δραστηριότητες E&A. Η ΕΕ ενθαρρύνει τις επενδύσεις στην E&A παρέχοντας ευκαιρίες χρηματοδότησης, επιχορηγήσεις και κίνητρα σε επιχειρήσεις, ερευνητικά ιδρύματα και ακαδημαϊκούς κύκλους. Η στήριξη αυτή συμβάλλει στην προώθηση της τεχνολογικής προόδου, προωθεί την καινοτομία και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Πρόσβαση στη χρηματοδότηση: Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας για τη μεγέθυνση και την ανάπτυξη των βιομηχανιών, ιδίως για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Η ΕΕ λαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, διευκολύνοντας την πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές, στηρίζοντας πρωτοβουλίες επιχειρηματικών κεφαλαίων και προωθώντας εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης. Τα μέτρα αυτά βοηθούν τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των καινοτόμων νεοφυών επιχειρήσεων και των ΜΜΕ, να εξασφαλίσουν την αναγκαία χρηματοδότηση για επενδύσεις και επέκταση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ανάπτυξη δεξιοτήτων και κατάρτιση εργατικού δυναμικού: Η ενίσχυση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού είναι απαραίτητη για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας. Η ΕΕ στηρίζει πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού ώστε να ανταποκρίνεται στις εξελισσόμενες απαιτήσεις των βιομηχανιών. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, δια βίου μάθησης και ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων. Εξασφαλίζοντας ειδικευμένο και

ευπροσάρμοστο εργατικό δυναμικό, η ΕΕ στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των βιομηχανιών της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Αποδοτική χρήση των πόρων και κυκλική οικονομία: Η προώθηση της βιωσιμότητας και της αποδοτικής χρήσης των πόρων αποτελεί βασική δράση στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η ΕΕ ενθαρρύνει την υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών παραγωγής, συμπεριλαμβανομένου του οικολογικού σχεδιασμού, της μείωσης των αποβλήτων και της ανακύκλωσης. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, όπου οι πόροι χρησιμοποιούνται αποδοτικότερα και τα απόβλητα ελαχιστοποιούνται, αποτελεί προτεραιότητα. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση βιώσιμων αλυσίδων εφοδιασμού, την οικολογική καινοτομία και την ανάπτυξη τεχνολογιών αποδοτικής χρήσης των πόρων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Πράσινες τεχνολογίες και καθαρή ενέργεια: Η στήριξη της ανάπτυξης και της εφαρμογής πράσινων τεχνολογιών είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της βιωσιμότητας. Η ΕΕ προωθεί τη χρήση καθαρών πηγών ενέργειας, ενεργειακά αποδοτικών τεχνολογιών και βιώσιμων συστημάτων μεταφορών. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή κινήτρων για την υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης στις βιομηχανίες και την υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας σε καθαρές τεχνολογίες. Προωθώντας την ανάπτυξη των πράσινων βιομηχανιών, η ΕΕ στοχεύει στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Κανονιστικό πλαίσιο και πρότυπα: Ένα υποστηρικτικό κανονιστικό πλαίσιο είναι απαραίτητο για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας. Η ΕΕ λαμβάνει μέτρα για να εξασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού, να ενθαρρύνει τον θεμιτό ανταγωνισμό και να προωθήσει πρότυπα υψηλής ποιότητας.

Αυτό περιλαμβάνει την εναρμόνιση των κανονισμών, την προώθηση της τυποποίησης και την επιβολή περιβαλλοντικών και κοινωνικών προτύπων. Ένα διαφανές και προβλέψιμο ρυθμιστικό περιβάλλον συμβάλλει στη δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος και διασφαλίζει θεμιτό ανταγωνισμό εντός της αγοράς της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Οι εν λόγω δράσεις και μέτρα αποτελούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Στηρίζοντας την E&A, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, επενδύοντας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, προωθώντας την αποδοτική χρήση των πόρων και την κυκλική οικονομία, προωθώντας πράσινες τεχνολογίες και διασφαλίζοντας ένα υποστηρικτικό κανονιστικό πλαίσιο, η ΕΕ στοχεύει στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών βιομηχανιών και τη συμβολή τους στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

5.3.3 Προτοβουλίες για την προώθηση της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης

Η προώθηση της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης αποτελεί κρίσιμη πτυχή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Για την προώθηση της ανάπτυξης με γνώμονα την καινοτομία και τη διευκόλυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού των βιομηχανιών, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εφαρμόσει διάφορες πρωτοβουλίες και προγράμματα. Στην παρούσα ενότητα επισημαίνονται ορισμένες από τις βασικές πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί για την προώθηση της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

«Ορίζων Ευρώπη»: Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» είναι το πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ. Πρόκειται για μία από τις εμβληματικές πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προώθηση ρηξικέλευθων καινοτομιών, συνεργατικής έρευνας και ανάπτυξης νέων τεχνολογιών. Το πρόγραμμα «Ορίζων

Ευρώπη» παρέχει ευκαιρίες χρηματοδότησης, επιχορηγήσεις και στήριξη για έργα έρευνας και καινοτομίας σε διάφορους τομείς. Το πρόγραμμα στοχεύει στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών, ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων για την προώθηση της καινοτομίας και την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά: Η στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά είναι μια ολοκληρωμένη πρωτοβουλία που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός απρόσκοπτου ψηφιακού περιβάλλοντος εντός της ΕΕ. Επικεντρώνεται στην άρση των εμποδίων στην ψηφιοποίηση, στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας και στην προώθηση της ψηφιακής οικονομίας. Η στρατηγική αποσκοπεί στη διευκόλυνση της ελεύθερης ροής δεδομένων, στη διασφάλιση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και στη βελτίωση της πρόσβασης σε ψηφιακές υπηρεσίες σε όλα τα κράτη μέλη. Με την προώθηση μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς, η ΕΕ επιδιώκει να απελευθερώσει το δυναμικό των ψηφιακών τεχνολογιών και να προωθήσει την ψηφιακή καινοτομία εντός των βιομηχανιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας (ΕΣΚ): Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει και να χρηματοδοτεί καινοτόμες νεοφυείς επιχειρήσεις, ΜΜΕ και ερευνητές με ρηξικέλευθες ιδέες. Παρέχει χρηματοδότηση, καθοδήγηση και ευκαιρίες δικτύωσης για την υποστήριξη της ανάπτυξης και της εμπορευματοποίησης καινοτόμων τεχνολογιών. Το ΕΣΚ προσφέρει επιχορηγήσεις, επενδύσεις μετοχικού κεφαλαίου και πρόσβαση σε συμβουλές εμπειρογνομόνων για την επιτάχυνση της ανάπτυξης φορέων καινοτομίας υψηλού δυναμικού και την προώθηση της ανατρεπτικής καινοτομίας εντός της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Κόμβοι ψηφιακής καινοτομίας: Οι κόμβοι ψηφιακής καινοτομίας (DIH) είναι

περιφερειακά οικοσυστήματα που υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις στο ταξίδι του ψηφιακού μετασχηματισμού τους. Οι κόμβοι ψηφιακής καινοτομίας παρέχουν πρόσβαση σε εμπειρογνομosύνη, εγκαταστάσεις δοκιμών και δίκτυα καινοτομίας για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να υιοθετήσουν ψηφιακές τεχνολογίες. Οι κόμβοι αυτοί διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος και στη στήριξη των μικρών επιχειρήσεων στην ψηφιακή τους μετάβαση. Οι κόμβοι ψηφιακής καινοτομίας διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ της βιομηχανίας, των ερευνητικών ιδρυμάτων και των δημόσιων αρχών, προωθώντας την ανταλλαγή γνώσεων και την υιοθέτηση τεχνολογίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Πρωτοβουλίες για τις δεξιότητες και την εκπαίδευση: Για τη στήριξη της ψηφιακής μετάβασης, η ΕΕ επικεντρώνεται στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων μεταξύ του εργατικού δυναμικού. Πρωτοβουλίες όπως ο συνασπισμός για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας αποσκοπούν στη βελτίωση του ψηφιακού γραμματισμού, στην παροχή ευκαιριών κατάρτισης και στην προώθηση της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων σε διάφορους τομείς. Η ΕΕ δίνει επίσης έμφαση στην ενσωμάτωση των ψηφιακών δεξιοτήτων στα εκπαιδευτικά συστήματα, διασφαλίζοντας ότι οι μελλοντικές γενιές είναι προετοιμασμένες για την ψηφιακή εποχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Αυτές οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα αποδεικνύουν τη δέσμευση της ΕΕ για την προώθηση της καινοτομίας και της ψηφιακής μετάβασης στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της. Επενδύοντας στην έρευνα και την καινοτομία, διευκολύνοντας την ψηφιακή ενιαία αγορά, στηρίζοντας τις νεοφυείς επιχειρήσεις και τις ΜΜΕ, δημιουργώντας κόμβους ψηφιακής καινοτομίας και προωθώντας την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, η ΕΕ στοχεύει στη δημιουργία ενός ακμάζοντος οικοσυστήματος καινοτομίας και στην προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού

των βιομηχανιών.

Κεφάλαιο 6: Δυναμικές, προκλήσεις και προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

6.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο, εμβαθύνουμε στις δυναμικές, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η βιομηχανική πολιτική διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διαμόρφωση του οικονομικού τοπίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η κατανόηση της δυναμικής της είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς της και τον εντοπισμό τομέων βελτίωσης (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016). Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει τα βασικά στοιχεία που συμβάλλουν στη δυναμική φύση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, διερευνά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει στο τρέχον παγκόσμιο πλαίσιο και εξετάζει τις προοπτικές για τη μελλοντική της ανάπτυξη.

Αναλύοντας τις δυναμικές, τις προκλήσεις και τις προοπτικές, στοχεύουμε να παρέχουμε μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της εξελισσόμενης φύσης της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και των επιπτώσεών της στην οικονομική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κεφάλαιο αυτό θα ρίξει φως στην αποτελεσματικότητα της βιομηχανικής πολιτικής όσον αφορά την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας και της καινοτομίας και θα συζητήσει τις πιθανές βελτιώσεις και προσαρμογές που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων προκλήσεων και την αξιοποίηση νέων ευκαιριών.

6.2 Αξιολόγηση της βιομηχανικής πολιτικής

Η βιομηχανική πολιτική εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποβάλλεται σε αξιολόγηση για να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητά, ο αντίκτυπος και η ευθυγράμμισή της με τους πρωταρχικούς στόχους. Η αξιολόγηση αυτή είναι ζωτικής

σημασίας για την κατανόηση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών του πλαισίου πολιτικής, τον εντοπισμό τομέων που επιδέχονται βελτίωση και τη διασφάλιση της ολοκλήρωσης και της συνοχής του. Στην παρούσα ενότητα, εξετάζουμε την αξιολόγηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, εστιάζοντας στην ενσωμάτωση και τη συνοχή της στο ευρύτερο τοπίο πολιτικής (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

6.2.1 Ολοκλήρωση και συνοχή της βιομηχανικής πολιτικής

Μια βασική πτυχή της αξιολόγησης της βιομηχανικής πολιτικής είναι η αξιολόγηση της ολοκλήρωσης και της συνοχής της με άλλους τομείς πολιτικής και στόχους. Η ολοκλήρωση αναφέρεται στην ευθυγράμμιση και τον συντονισμό της βιομηχανικής πολιτικής με άλλους τομείς πολιτικής, όπως το εμπόριο, το περιβάλλον, η έρευνα και καινοτομία και η περιφερειακή ανάπτυξη. Η συνοχή αναφέρεται στη συνέπεια και τη συμβατότητα των διαφόρων μέτρων πολιτικής στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής.

Η αξιολόγηση της ολοκλήρωσης και της συνοχής συμβάλλει στον προσδιορισμό της αποτελεσματικότητας της βιομηχανικής πολιτικής όσον αφορά την υποστήριξη ευρύτερων στόχων πολιτικής της ΕΕ, την προώθηση συνεργειών και την αποφυγή συγκρούσεων ή αλληλεπικάλυψης προσπαθειών. Διασφαλίζει ότι η βιομηχανική πολιτική ευθυγραμμίζεται καλά με άλλους τομείς πολιτικής για την επίτευξη γενικών στόχων και την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών του εξελισσόμενου οικονομικού τοπίου.

Ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό πλαίσιο βιομηχανικής πολιτικής επιτρέπει μια ολιστική προσέγγιση της οικονομικής ανάπτυξης, διασφαλίζοντας ότι οι βιομηχανικοί στόχοι συνάδουν με τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και τεχνολογικές προτεραιότητες. Επιτρέπει την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και διευκολύνει την εφαρμογή

συμπληρωματικών πολιτικών που ενισχύουν τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητα (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Για την αξιολόγηση της ολοκλήρωσης και της συνοχής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, λαμβάνονται υπόψη πολλοί παράγοντες. Αυτά περιλαμβάνουν:

Ευθυγράμμιση πολιτικής: Αξιολογείται ο βαθμός στον οποίο η βιομηχανική πολιτική ευθυγραμμίζεται με άλλες πολιτικές, στρατηγικές και πρωτοβουλίες της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει την εξέταση της συνέπειας των σκοπών, των μέτρων και των στόχων πολιτικής σε διάφορους τομείς πολιτικής, όπως το εμπόριο, το περιβάλλον, η έρευνα και καινοτομία και η περιφερειακή ανάπτυξη.

Θεσμικός συντονισμός: Αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών συντονισμού και των θεσμικών ρυθμίσεων για την ολοκλήρωση της βιομηχανικής πολιτικής. Αυτό περιλαμβάνει την αξιολόγηση του ρόλου των αρμόδιων θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κρατών μελών και των ενδιαφερόμενων μερών στον συντονισμό και την ευθυγράμμιση της βιομηχανικής πολιτικής με άλλους τομείς πολιτικής.

Συνοχή πολιτικής: Εξετάζεται η συνοχή και η συμβατότητα των διαφόρων μέτρων πολιτικής στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής. Αυτό περιλαμβάνει την ανάλυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ διαφορετικών μέσων πολιτικής, κανονισμών και κινήτρων για να διασφαλιστεί ότι δεν έρχονται σε αντίθεση ή υπονομεύουν το ένα το άλλο (Veugelers, 2016).

Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών: Εξετάζεται η συμμετοχή διαφόρων ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων εκπροσώπων της βιομηχανίας, συνδικαλιστικών οργανώσεων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ερευνητικών ιδρυμάτων. Η αξιολόγηση της έκτασης και της ποιότητας της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών συμβάλλει στην αξιολόγηση της

συμμετοχικότητας της διαμόρφωσης και εφαρμογής της βιομηχανικής πολιτικής.

Μηχανισμοί παρακολούθησης και αξιολόγησης: Η διαθεσιμότητα ισχυρών μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης είναι ζωτικής σημασίας για την αξιολόγηση της ολοκλήρωσης και της συνοχής της βιομηχανικής πολιτικής. Οι μηχανισμοί αυτοί παρέχουν δεδομένα, δείκτες και ανατροφοδότηση για την αξιολόγηση του αντικτύπου των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής και τον εντοπισμό τομέων βελτίωσης (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Αξιολογώντας την ολοκλήρωση και τη συνοχή της βιομηχανικής πολιτικής, η ΕΕ μπορεί να εντοπίσει πιθανά κενά, αλληλεπικαλύψεις ή ασυνέπειες στο πλαίσιο πολιτικής της. Αυτή η διαδικασία αξιολόγησης συμβάλλει στη διασφάλιση της αποτελεσματικής ενσωμάτωσης της βιομηχανικής πολιτικής στο ευρύτερο τοπίο πολιτικής, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα, τη βιωσιμότητα, την καινοτομία και την κοινωνική συνοχή.

Συνολικά, η αξιολόγηση της ολοκλήρωσης και της συνοχής ενισχύει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, επιτρέποντας στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις, να βελτιώνουν τον συντονισμό των πολιτικών και να βελτιστοποιούν τη χρήση των πόρων για τη στήριξη της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

6.2.2 Στοχοθετημένα μέτρα και αποτελεσματικότητα

Κατά την αξιολόγηση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, είναι ζωτικής σημασίας να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των στοχευμένων μέτρων και παρεμβάσεων που εφαρμόζονται για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας, της καινοτομίας και άλλων βασικών στόχων πολιτικής. Η αξιολόγηση αυτή συμβάλλει στον προσδιορισμό του αντικτύπου συγκεκριμένων μέτρων

πολιτικής και στον εντοπισμό τομέων στους οποίους ενδέχεται να απαιτούνται προσαρμογές ή βελτιώσεις. Στην παρούσα ενότητα, εξετάζουμε την αξιολόγηση στοχευμένων μέτρων στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και την αποτελεσματικότητά τους όσον αφορά την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Τα στοχευμένα μέτρα στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ αναφέρονται σε συγκεκριμένες παρεμβάσεις, προγράμματα και κίνητρα που έχουν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προκλήσεων ή την αξιοποίηση ευκαιριών σε συγκεκριμένους τομείς ή περιοχές. Τα μέτρα αυτά είναι προσαρμοσμένα στα μοναδικά χαρακτηριστικά, τις ανάγκες και τις δυνατότητες διαφορετικών βιομηχανιών ή περιοχών. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των στοχευμένων μέτρων περιλαμβάνει την αξιολόγηση του αντικτύπου, της αποδοτικότητας και της ευθυγράμμισής τους με τους στόχους πολιτικής (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Η αξιολόγηση των στοχοθετημένων μέτρων στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ περιλαμβάνει τις ακόλουθες εκτιμήσεις:

Στόχοι πολιτικής: Αξιολογείται ο βαθμός στον οποίο τα στοχοθετημένα μέτρα ευθυγραμμίζονται με τους γενικούς στόχους πολιτικής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει την εξέταση του κατά πόσον τα μέτρα συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, στην προώθηση της βιωσιμότητας, στην προώθηση της καινοτομίας και στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προκλήσεων ή ευκαιριών (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Εκτίμηση επιπτώσεων: Η αξιολόγηση περιλαμβάνει εκτίμηση του αντικτύπου των στοχοθετημένων μέτρων στους στοχευόμενους τομείς ή περιοχές. Αυτό περιλαμβάνει την ανάλυση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για τον

προσδιορισμό του βαθμού στον οποίο τα μέτρα έχουν επιτύχει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η βελτίωση της παραγωγικότητας, η τεχνολογική πρόοδος ή οι περιβαλλοντικές επιδόσεις (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Αποδοτικότητα και κατανομή πόρων: Η αξιολόγηση εξετάζει την αποτελεσματικότητα των στοχοθετημένων μέτρων όσον αφορά την κατανομή των πόρων και τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας. Αυτό περιλαμβάνει την αξιολόγηση του κατά πόσον τα μέτρα κατανέμουν αποτελεσματικά τους πόρους σε περιοχές με τις μεγαλύτερες δυνατότητες επιπτώσεων και κατά πόσον τα οφέλη υπερτερούν του κόστους που βαρύνει τους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς. (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών: Η συμμετοχή και η δέσμευση των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, όπως οι εκπρόσωποι της βιομηχανίας, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, τα ερευνητικά ιδρύματα και οι τοπικές κοινότητες, λαμβάνονται υπόψη στην αξιολόγηση. Οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών και η ανατροφοδότηση παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των στοχευμένων μέτρων και βοηθούν στον εντοπισμό τομέων βελτίωσης ή προσαρμογής.

Διδάγματα και βέλτιστες πρακτικές: Η αξιολόγηση στοχευμένων μέτρων περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από προηγούμενες εμπειρίες και βέλτιστες πρακτικές που προέκυψαν από επιτυχημένες παρεμβάσεις. Αυτό επιτρέπει στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αναπαράγουν επιτυχημένες προσεγγίσεις και να αποφεύγουν πιθανές παγίδες στον σχεδιασμό και την εφαρμογή μελλοντικών στοχευμένων μέτρων (Baldwin, 2006; Veugelers, 2016).

Αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των στοχευμένων μέτρων, η ΕΕ

μπορεί να διασφαλίσει ότι οι παρεμβάσεις της στη βιομηχανική πολιτική είναι εστιασμένες, αποτελεσματικές και ευθυγραμμισμένες με ευρύτερους στόχους πολιτικής. Η διαδικασία αξιολόγησης επιτρέπει στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις, να προσαρμόζουν τα μέτρα πολιτικής ανάλογα με τις ανάγκες και να βελτιστοποιούν τη χρήση των πόρων για να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη για τους στοχευμένους τομείς, περιφέρειες και ενδιαφερόμενους.

Συνολικά, η αξιολόγηση στοχευμένων μέτρων ενισχύει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τον αντίκτυπο, την αποδοτικότητα και την ευθυγράμμιση συγκεκριμένων παρεμβάσεων. Συμβάλλει στην τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής, στη συνεχή βελτίωση και στη βελτιστοποίηση των μέτρων πολιτικής για τη στήριξη της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Veugelers, 2016).

6.3 Προκλήσεις που αντιμετωπίζει η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ αντιμετωπίζει διάφορες προκλήσεις που διαμορφώνουν την αποτελεσματικότητα και τη μελλοντική της ανάπτυξη. Οι προκλήσεις αυτές προκύπτουν τόσο από εσωτερικούς όσο και από εξωτερικούς παράγοντες και απαιτούν στρατηγικές απαντήσεις και προσαρμογές. Στην παρούσα ενότητα, εξετάζουμε ορισμένες από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ και τις επιπτώσεις τους (Baldwin, 2006; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

6.3.1 Ο παράγοντας Κίνα

Μία από τις σημαντικές προκλήσεις για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ είναι η ανάδειξη της Κίνας ως παγκόσμιας οικονομικής δύναμης. Η ταχεία οικονομική

ανάπτυξη, οι βιομηχανικές δυνατότητες και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Κίνας δημιουργούν τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες.

Αφενός, η αγορά της Κίνας αντιπροσωπεύει τεράστιες δυνατότητες για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, προσφέροντας πρόσβαση σε μια τεράστια καταναλωτική βάση και ευκαιρίες συνεργασίας και επενδύσεων. Η ανάπτυξη της Κίνας τροφοδότησε επίσης την παγκόσμια ζήτηση για πρώτες ύλες και βασικά προϊόντα, ωφελώντας τις πλούσιες σε πόρους χώρες της ΕΕ.

Από την άλλη, οι βιομηχανικές πρακτικές της Κίνας, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών επιδοτήσεων, των παραβιάσεων πνευματικής ιδιοκτησίας και των φραγμών πρόσβασης στην αγορά, έχουν προκαλέσει ανησυχίες στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες. Ο αθέμιτος ανταγωνισμός και οι στρεβλώσεις της αγοράς μπορούν να υπονομεύσουν την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ιδίως σε τομείς όπου η Κίνα έχει αποκτήσει παγκόσμια ηγετική θέση.

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που θέτει ο παράγοντας Κίνα υιοθετώντας μια στρατηγική προσέγγιση. Αυτό περιλαμβάνει:

Πρακτικές δίκαιου εμπορίου: Η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού υποστηρίζοντας πρακτικές δίκαιου εμπορίου και αντιμετωπίζοντας ζητήματα όπως η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, οι φραγμοί πρόσβασης στην αγορά και οι κρατικές επιδοτήσεις. Η ενίσχυση των μηχανισμών εμπορικής άμυνας, η συμμετοχή σε διμερείς και πολυμερείς διαλόγους και η προώθηση της αμοιβαιότητας στις εμπορικές σχέσεις αποτελούν ουσιαστικά βήματα για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Καινοτομία και τεχνολογική υπεροχή: Για να διατηρηθεί η

ανταγωνιστικότητα, η ΕΕ πρέπει να επικεντρωθεί στην προώθηση της καινοτομίας και της τεχνολογικής υπεροχής σε όλους τους κλάδους. Αυτό περιλαμβάνει επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, την υποστήριξη της εμπορευματοποίησης νέων τεχνολογιών και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ της βιομηχανίας και των ερευνητικών ιδρυμάτων. Παραμένοντας στην πρώτη γραμμή της καινοτομίας, οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες μπορούν να διατηρήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια αγορά.

Ανθεκτικότητα της εφοδιαστικής αλυσίδας: Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε τις ευπάθειες στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, οδηγώντας σε ανανεωμένη έμφαση στην ανθεκτικότητα της αλυσίδας εφοδιασμού. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει αυτά τα τρωτά σημεία με τη διαφοροποίηση των αλυσίδων εφοδιασμού, την προώθηση της τοπικής προμήθειας και την ενίσχυση στρατηγικών τομέων για τη μείωση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας.

Συνεργασία και εταιρικές σχέσεις: Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει τη συνεργασία και τις εταιρικές σχέσεις με χώρες και περιοχές που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις για την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων που θέτει η οικονομική άνοδος της Κίνας. Ενώνοντας τις δυνάμεις της, ανταλλάσσοντας βέλτιστες πρακτικές και συντονίζοντας δράσεις, η ΕΕ μπορεί να ενισχύσει την επιρροή της και να ενισχύσει τη διαπραγματευτική της ισχύ όσον αφορά τη συνεργασία της με την Κίνα.

Η αντιμετώπιση του παράγοντα Κίνα απαιτεί μια ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει πολλαπλούς τομείς πολιτικής, όπως το εμπόριο, η καινοτομία και η εξωτερική πολιτική. Ανταποκρινόμενη στρατηγικά στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η Κίνα, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να εξασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού, να προωθήσει την ανάπτυξη

με γνώμονα την καινοτομία και να διασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

6.3.2 Γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις

Εκτός από τον παράγοντα Κίνα, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ αντιμετωπίζει επίσης προκλήσεις που προκύπτουν από ευρύτερες γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις. Οι εξελίξεις αυτές έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο παγκόσμιο οικονομικό τοπίο και απαιτούν στρατηγικές απαντήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην παρούσα ενότητα, διερευνούμε τις προκλήσεις που θέτουν οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις και τις επιπτώσεις τους στη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις αναφέρονται σε αλλαγές στην παγκόσμια πολιτική και οικονομική δυναμική, συμπεριλαμβανομένων των μετατοπίσεων ισχύος, των περιφερειακών συγκρούσεων, των εμπορικών διαφορών και των αλλαγών στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση. Οι εξελίξεις αυτές μπορούν να διαταράξουν τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, να δημιουργήσουν αβεβαιότητες και να επηρεάσουν την ανταγωνιστική θέση των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

Ορισμένες από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ σε σχέση με τη γεωπολιτική και τη γεωοικονομία περιλαμβάνουν:

Εμπορικός προστατευτισμός: Η άνοδος των μέτρων προστατευτισμού, οι εμπορικές εντάσεις και η διάβρωση των πολυμερών εμπορικών συμφωνιών θέτουν προκλήσεις για τις βιομηχανίες της ΕΕ. Οι εμπορικοί φραγμοί και οι περιοριστικές πολιτικές μπορούν να παρεμποδίσουν την πρόσβαση στην αγορά, να περιορίσουν τις εξαγωγικές ευκαιρίες και να διαταράξουν τις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις

υποστηρίζοντας το ανοικτό και βασιζόμενο σε κανόνες εμπόριο, συμμετέχοντας σε διάλογο με εμπορικούς εταίρους και αναζητώντας νέες αγορές και εταιρικές σχέσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Τεχνολογικός ανταγωνισμός: Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός για τεχνολογική υπεροχή, ιδίως σε τομείς όπως η τεχνητή νοημοσύνη, οι ψηφιακές τεχνολογίες και η προηγμένη μεταποίηση, θέτει προκλήσεις για τις βιομηχανίες της ΕΕ. Η τεχνολογική πρόοδος και η κυριαρχία ορισμένων χωρών ή περιφερειών μπορούν να επηρεάσουν την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να δώσει προτεραιότητα στις επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία, να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ της βιομηχανίας και των ερευνητικών ιδρυμάτων και να δημιουργήσει ένα περιβάλλον ευνοϊκό για την τεχνολογική ανάπτυξη και υιοθέτηση (Baldwin, 2006; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Περιφερειακή ολοκλήρωση και συνεργασία: Η μεταβαλλόμενη δυναμική της περιφερειακής ολοκλήρωσης και συνεργασίας θέτει προκλήσεις και ευκαιρίες για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Το Brexit και οι εξελισσόμενες σχέσεις με τις γειτονικές χώρες απαιτούν από την ΕΕ να προσαρμόσει τη βιομηχανική πολιτική της για να διατηρήσει τους οικονομικούς δεσμούς και να εξασφαλίσει ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον. Η ΕΕ πρέπει να προωθήσει ισχυρές περιφερειακές εταιρικές σχέσεις, να ενισχύσει την πρόσβαση στην αγορά και να θεσπίσει μηχανισμούς κανονιστικής σύγκλισης και εναρμόνισης για τη στήριξη της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας.

Κλιματική αλλαγή και βιώσιμη ανάπτυξη: Η παγκόσμια εστίαση στην κλιματική αλλαγή και τη βιώσιμη ανάπτυξη παρουσιάζει τόσο προκλήσεις όσο και ευκαιρίες για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Η επίτευξη φιλόδοξων κλιματικών στόχων, η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα

και η προώθηση της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης απαιτούν σημαντικούς μετασχηματισμούς στους βιομηχανικούς τομείς. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να δώσει προτεραιότητα στη βιωσιμότητα, να στηρίξει τις πράσινες τεχνολογίες και βιομηχανίες και να παράσχει κίνητρα για την υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών ώστε να παραμείνει ανταγωνιστική σε ένα μεταβαλλόμενο παγκόσμιο τοπίο (Pellegrin et al., 2012).

Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις απαιτεί μια προορατική και προσαρμοστική προσέγγιση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με την ενίσχυση των στρατηγικών εταιρικών σχέσεων, την προώθηση του ανοικτού και δίκαιου εμπορίου, την επένδυση στην καινοτομία και την υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις και να αξιοποιήσει ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα και ανθεκτικότητα (Pellegrin et al., 2012).

6.4 Προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ

Οι προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της ολοκλήρωσης και της αποτελεσματικότητάς της, του εξελισσόμενου οικονομικού τοπίου και της ικανότητας αντιμετώπισης των αναδύμενων προκλήσεων και αξιοποίησης νέων ευκαιριών. Στην παρούσα ενότητα, αξιολογούμε τη συνολική σημασία και τις προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες που διαμορφώνουν τη μελλοντική πορεία της (Baldwin, 2006; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

6.4.1 Αξιολόγηση της συνολικής σημασίας

Η συνολική σημασία της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ έγκειται στον ρόλο της ως κινητήριας δύναμης της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προωθώντας τη βιομηχανική

ανάπτυξη, την καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο, η βιομηχανική πολιτική συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην οικονομική ευημερία και στη μετάβαση σε μια πιο πράσινη και ανθεκτική οικονομία.

Μια βασική πτυχή για την αξιολόγηση της συνολικής σημασίας της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι η ολοκλήρωση και η ευθυγράμμισή της με τους ευρύτερους στόχους και στρατηγικές πολιτικής της ΕΕ. Η ολοκλήρωση διασφαλίζει ότι η βιομηχανική πολιτική είναι συνεπής με άλλους τομείς πολιτικής, όπως το εμπόριο, η καινοτομία, η ενέργεια και το περιβάλλον, δημιουργώντας συνέργειες και μεγιστοποιώντας τον αντίκτυπο των παρεμβάσεων πολιτικής. Η δέσμευση της ΕΕ στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τον ψηφιακό μετασχηματισμό τονίζει περαιτέρω τη σημασία της ενσωμάτωσης της βιομηχανικής πολιτικής στους στόχους βιωσιμότητας και ψηφιοποίησης (Baldwin, 2006; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας είναι η αποτελεσματικότητα της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών του παγκόσμιου οικονομικού τοπίου. Αυτό περιλαμβάνει την ανταπόκριση στις τεχνολογικές εξελίξεις, την προώθηση της ανάπτυξης με γνώμονα την καινοτομία, την προώθηση της ανταγωνιστικότητας στις παγκόσμιες αγορές και τη στήριξη της μετάβασης σε μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία. Η αξιολόγηση των στοχευμένων μέτρων, η ενσωμάτωση των απόψεων των ενδιαφερόμενων μερών και η παρακολούθηση των βασικών δεικτών επιδόσεων συμβάλλουν στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της βιομηχανικής πολιτικής.

Επιπλέον, οι προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ εξαρτώνται από την ικανότητά της να προσαρμόζεται στις αναδυόμενες προκλήσεις και να αξιοποιεί νέες ευκαιρίες. Προκλήσεις όπως ο παράγοντας Κίνα, η γεωπολιτική δυναμική και οι ταχείες τεχνολογικές εξελίξεις απαιτούν ευέλικτες και στρατηγικές απαντήσεις. Αυτό

περιλαμβάνει τη διαφοροποίηση των αλυσίδων εφοδιασμού, την προώθηση της τεχνολογικής υπεροχής, την ενίσχυση των στρατηγικών εταιρικών σχέσεων και την προώθηση ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα και τους πόρους της, η ΕΕ μπορεί να αναλάβει ηγετική θέση παγκοσμίως σε τομείς όπως οι καθαρές τεχνολογίες, η ψηφιακή καινοτομία και η προηγμένη μεταποίηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Συνολικά, οι προοπτικές για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ είναι σημαντικές, δεδομένου του κεντρικού ρόλου της στη διαμόρφωση του μελλοντικού οικονομικού τοπίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την αποτελεσματική ενσωμάτωση και ευθυγράμμιση με ευρύτερους στόχους πολιτικής, την αντιμετώπιση αναδυόμενων προκλήσεων και την αξιοποίηση νέων ευκαιριών, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητα. Η συνεχής αξιολόγηση, προσαρμογή και βελτίωση της βιομηχανικής πολιτικής θα είναι ζωτικής σημασίας για τη μεγιστοποίηση του θετικού της αντίκτυπου και τη διασφάλιση ενός ευημερούντος μέλλοντος για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

6.4.2 Εντοπισμός πιθανών βελτιώσεων και προσαρμογών

Ενώ η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει σημαντικές προοπτικές, υπάρχει πάντα περιθώριο βελτίωσης και προσαρμογών για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς της και τη διασφάλιση της συνάφειάς της σε ένα εξελισσόμενο οικονομικό τοπίο. Ο εντοπισμός πιθανών βελτιώσεων και η πραγματοποίηση των απαραίτητων προσαρμογών είναι ζωτικής σημασίας για την προσαρμογή στις αναδυόμενες προκλήσεις και την αξιοποίηση νέων ευκαιριών. Στην παρούσα ενότητα, διερευνούμε βασικούς τομείς στους οποίους η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα μπορούσε να επωφεληθεί από βελτιώσεις και προσαρμογές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

2020).

Συνοχή και ολοκλήρωση πολιτικής: Η ενίσχυση της συνοχής και της ολοκλήρωσης των πολιτικών είναι ουσιαστικής σημασίας για τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής. Αυτό συνεπάγεται περαιτέρω ευθυγράμμιση της βιομηχανικής πολιτικής με άλλους τομείς πολιτικής, όπως η καινοτομία, το εμπόριο, η ενέργεια και η βιωσιμότητα. Η ενίσχυση των μηχανισμών συντονισμού και η προώθηση της διατομεακής συνεργασίας μπορούν να ενισχύσουν τις συνέργειες και να διασφαλίσουν μια ολιστική προσέγγιση της οικονομικής ανάπτυξης.

Βιωσιμότητα και κυκλική οικονομία: Δεδομένης της αυξανόμενης σημασίας της βιωσιμότητας και της κυκλικής οικονομίας, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να δώσει περαιτέρω προτεραιότητα σε αυτούς τους τομείς. Η προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον διαδικασιών παραγωγής, η αποδοτική χρήση των πόρων και η υιοθέτηση κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων μπορούν να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών, μειώνοντας παράλληλα το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Η ενσωμάτωση κριτηρίων βιωσιμότητας στα μέτρα πολιτικής και η παροχή στήριξης για πράσινη καινοτομία και επενδύσεις αποτελούν βασικά ζητήματα.

Ψηφιακός μετασχηματισμός: Ο ψηφιακός μετασχηματισμός παρουσιάζει σημαντικές ευκαιρίες και προκλήσεις για τις βιομηχανίες της ΕΕ. Για να αξιοποιηθεί το δυναμικό των ψηφιακών τεχνολογιών, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να στηρίξει τις προσπάθειες ψηφιοποίησης, να ενθαρρύνει την υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών και να προωθήσει τις ψηφιακές δεξιότητες και τον ψηφιακό γραμματισμό. Οι πολιτικές που αποσκοπούν στην προώθηση της συνδεσιμότητας, της ιδιωτικότητας των δεδομένων και της κυβερνοασφάλειας μπορούν να δημιουργήσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ψηφιακή καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ): Οι ΜΜΕ διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομία και η στήριξη της ανάπτυξης και της καινοτομίας τους είναι ζωτικής σημασίας. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να ενισχύσει τα μέτρα στήριξης για τις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση, της ανάπτυξης δεξιοτήτων και της στήριξης της καινοτομίας. Η ενίσχυση της συμμετοχής των ΜΜΕ στις αλυσίδες εφοδιασμού, η προώθηση της συνεργασίας με μεγαλύτερες επιχειρήσεις και η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών μπορούν να συμβάλουν στην ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξή τους.

Ανθεκτικότητα και διαχείριση κινδύνων: Η οικοδόμηση ανθεκτικότητας στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες είναι υψίστης σημασίας. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας μέσω της διαφοροποίησης των αλυσίδων εφοδιασμού, στην προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και στη στήριξη των βιομηχανιών για τη διαχείριση κινδύνων και διαταραχών. Αυτό περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των τρωτών σημείων που αποκαλύφθηκαν από γεγονότα όπως η πανδημία COVID-19 και την ενίσχυση της ετοιμότητας για μελλοντικές κρίσεις.

Διεθνής συνεργασία και εταιρικές σχέσεις: Δεδομένης της διασύνδεσης της παγκόσμιας οικονομίας, η διεθνής συνεργασία και οι διεθνείς εταιρικές σχέσεις είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Η ενίσχυση της συνεργασίας με χώρες, περιφέρειες και διεθνείς οργανισμούς που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, στην προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων και στην προώθηση της καινοτομίας. Η στρατηγική δέσμευση σε διεθνή φόρουμ και διαπραγματεύσεις μπορεί επίσης να διαμορφώσει την παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ευρωπαϊκών συμφερόντων.

Η τακτική αξιολόγηση και παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας και του αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ θα παράσχει πολύτιμες πληροφορίες για τον εντοπισμό τομέων που χρήζουν βελτίωσης και προσαρμογής. Η συνεχής συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των διαβουλεύσεων με εκπροσώπους της βιομηχανίας, την ακαδημαϊκή κοινότητα και την κοινωνία των πολιτών, μπορεί να συμβάλει στη συγκέντρωση διαφορετικών προοπτικών και στην ενίσχυση του αισθήματος οικειοποίησης στη διαμόρφωση της βιομηχανικής πολιτικής.

Εντοπίζοντας πιθανές βελτιώσεις και πραγματοποιώντας τις αναγκαίες προσαρμογές, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις αναδυόμενες προκλήσεις, να αξιοποιήσει νέες ευκαιρίες και να προωθήσει τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα και προτάσεις

7.1 Σύνοψη των πορισμάτων

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο, παρέχουμε μια σύνοψη των βασικών πορισμάτων και γνώσεων που προέκυψαν από τα προηγούμενα κεφάλαια σχετικά με τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν την ιστορική εξέλιξη, την εμπειρική χαρτογράφηση, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, ρίχνοντας φως στον ρόλο της στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Baldwin, 2006).

Σε όλη την ιστορική επισκόπηση, παρατηρήσαμε την εξέλιξη της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ από τις πρώτες προσπάθειες συντονισμού έως τη δημιουργία βασικών θεσμών όπως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα

(EKAX) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Οι Συνθήκες της Ρώμης και οι μεταγενέστερες συμφωνίες διαδραμάτισαν καίριο ρόλο στη διαμόρφωση του πλαισίου βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

Η εμπειρική χαρτογράφηση της συμβολής της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ αποκάλυψε τον θετικό αντίκτυπό της στην οικονομική ανάπτυξη. Μέσω διαφόρων στοχευμένων μέτρων και πρωτοβουλιών, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ έχει προωθήσει την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία και τη βιώσιμη ανάπτυξη σε τομείς όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η χημική βιομηχανία και η αεροδιαστημική βιομηχανία. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και οι περιπτωσιολογικές μελέτες απέδειξαν τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της επέκτασης του εμπορίου.

Ωστόσο, η αξιολόγηση της βιομηχανικής πολιτικής ανέδειξε επίσης ορισμένες προκλήσεις και τομείς βελτίωσης. Η ανάδειξη της Κίνας ως παγκόσμιας οικονομικής δύναμης δημιουργεί τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις για τις βιομηχανίες της ΕΕ, καθιστώντας αναγκαία μια στρατηγική απάντηση. Οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένου του εμπορικού προστατευτισμού και του τεχνολογικού ανταγωνισμού, διαμορφώνουν περαιτέρω το τοπίο εντός του οποίου λειτουργεί η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της βιομηχανικής πολιτικής, μπορούν να εξεταστούν διάφορες προτάσεις. Πρώτον, η διασφάλιση της συνοχής των πολιτικών και της ολοκλήρωσης με άλλους τομείς πολιτικής είναι ουσιαστικής σημασίας. Αυτό περιλαμβάνει την ευθυγράμμιση της βιομηχανικής πολιτικής με τους στόχους βιωσιμότητας, την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού και τη στήριξη των ΜΜΕ (Baldwin,

2006).

Δεύτερον, η προώθηση των αρχών της βιωσιμότητας και της κυκλικής οικονομίας θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η ενθάρρυνση φιλικών προς το περιβάλλον διαδικασιών παραγωγής, η αποδοτική χρήση των πόρων και η υιοθέτηση κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων μπορούν να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών, μειώνοντας παράλληλα τον περιβαλλοντικό τους αντίκτυπο.

Τρίτον, η αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις απαιτεί στρατηγική δέσμευση, εταιρικές σχέσεις και διαχείριση κινδύνων. Η ενίσχυση της συνεργασίας με χώρες και οργανισμούς που συμπερίζονται τις ίδιες απόψεις μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των εμπορικών εντάσεων και στην αξιοποίηση νέων ευκαιριών.

Τέταρτον, η συνεχής αξιολόγηση, η παρακολούθηση και η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών είναι ζωτικής σημασίας για τον εντοπισμό τομέων βελτίωσης και την προσαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής ανάλογα με τις ανάγκες. Η τακτική αξιολόγηση των στοχευμένων μέτρων και της αποτελεσματικότητάς τους μπορεί να διασφαλίσει ότι οι παρεμβάσεις πολιτικής ευθυγραμμίζονται με το μεταβαλλόμενο οικονομικό τοπίο (Baldwin, 2006).

Συμπερασματικά, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξετάζοντας τις ιστορικές τάσεις, αξιολογώντας τις συνεισφορές πολιτικής και εξετάζοντας τις μελλοντικές προκλήσεις και ευκαιρίες, η μελέτη αυτή παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τα ενδιαφερόμενα μέρη. Με κατάλληλες προσαρμογές,

στρατηγικές απαντήσεις και δέσμευση για συνεχή βελτίωση, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω τον αντίκτυπό της και να εξασφαλίσει ένα μέλλον ευημερίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

7.2 Συστάσεις και προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Στην παρούσα ενότητα, διατυπώνουμε συστάσεις και προτάσεις για το μέλλον της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ με βάση την ανάλυση και τα πορίσματα των προηγούμενων κεφαλαίων. Οι συστάσεις αυτές αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των βιομηχανιών της ΕΕ και στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Baldwin, 2006; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ενίσχυση της συνοχής και της ολοκλήρωσης των πολιτικών: Η διασφάλιση της συνοχής και της ολοκλήρωσης των πολιτικών είναι ουσιαστικής σημασίας για τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής. Η ΕΕ θα πρέπει να ευθυγραμμίσει περαιτέρω τη βιομηχανική πολιτική με άλλους τομείς πολιτικής, όπως η καινοτομία, το εμπόριο, η ενέργεια και η βιωσιμότητα. Αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία ισχυρών μηχανισμών συντονισμού, την προώθηση της διατομεακής συνεργασίας και την προώθηση μιας ολιστικής προσέγγισης της οικονομικής ανάπτυξης.

Υιοθέτηση της βιωσιμότητας και της κυκλικής οικονομίας: Η προτεραιότητα στις αρχές της βιωσιμότητας και της κυκλικής οικονομίας είναι ζωτικής σημασίας για το μέλλον της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει τις φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες παραγωγής, την αποδοτική χρήση των πόρων και την υιοθέτηση κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ενσωμάτωσης κριτηρίων βιωσιμότητας στα μέτρα πολιτικής, της παροχής στήριξης για πράσινη καινοτομία και επενδύσεις και της προώθησης βιώσιμων

πρακτικών σε όλους τους κλάδους.

Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού: Ο ψηφιακός μετασχηματισμός παρουσιάζει σημαντικές ευκαιρίες για τις βιομηχανίες της ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να στηρίζει τις προσπάθειες ψηφιοποίησης, να ενθαρρύνει την υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών και να προωθήσει τις ψηφιακές δεξιότητες και τον γραμματισμό. Αυτό περιλαμβάνει επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές, προώθηση της συνδεσιμότητας, διασφάλιση της ιδιωτικότητας των δεδομένων και της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ψηφιακή καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

Στήριξη των ΜΜΕ και της επιχειρηματικότητας: Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομία και θα πρέπει να λαμβάνουν στοχευμένη στήριξη. Η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει τα μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, την προώθηση της ανάπτυξης δεξιοτήτων και τη στήριξη της καινοτομίας για τις ΜΜΕ. Η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ΜΜΕ και των μεγαλύτερων επιχειρήσεων, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και η επέκταση των ευκαιριών της αγοράς για τις ΜΜΕ μπορούν να ενισχύσουν περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξή τους.

Ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της διαχείρισης κινδύνων: Η οικοδόμηση ανθεκτικότητας στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση διαταραχών και μελλοντικών προκλήσεων. Η ΕΕ θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας μέσω της διαφοροποίησης των αλυσίδων εφοδιασμού, στην προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και στη στήριξη των βιομηχανιών για τη διαχείριση των κινδύνων. Αυτό περιλαμβάνει επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, την προώθηση της ανάπτυξης με γνώμονα την καινοτομία και την ενίσχυση της ετοιμότητας για πιθανές κρίσεις.

Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και των εταιρικών σχέσεων: Δεδομένης της διασύνδεσης της παγκόσμιας οικονομίας, η διεθνής συνεργασία και οι διεθνείς εταιρικές σχέσεις είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει τη συνεργασία με χώρες, περιφέρειες και διεθνείς οργανισμούς που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις. Η στρατηγική δέσμευση σε διεθνή φόρουμ και διαπραγματεύσεις μπορεί να διαμορφώσει την παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση, να προωθήσει το δίκαιο εμπόριο και να προωθήσει την καινοτομία.

Συνεχής αξιολόγηση και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών: Η τακτική αξιολόγηση και παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας και του αντικτύπου της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας. Η ΕΕ θα πρέπει να θεσπίσει μηχανισμούς συνεχούς αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των στοχοθετημένων μέτρων και των αποτελεσμάτων τους. Επιπλέον, θα πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, με διαβουλεύσεις στις οποίες θα συμμετέχουν εκπρόσωποι της βιομηχανίας, της ακαδημαϊκής κοινότητας, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, ώστε να συγκεντρωθούν διαφορετικές προοπτικές και να διασφαλιστεί η συμμετοχικότητα της ανάπτυξης βιομηχανικής πολιτικής.

Με την εφαρμογή αυτών των συστάσεων και προτάσεων, η ΕΕ μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα της βιομηχανικής πολιτικής της. Αυτό θα συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη μετάβαση σε μια πιο πράσινη και ανθεκτική οικονομία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Baldwin, 2006; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Βιβλιογραφία

Ελληνική:

Γιαννίτσης Τ., Δενιόζος Δ., Καλογήρου Γ., Λυμπεράκη Α., Τραυλός Σ., (1993). “Βιομηχανική και Τεχνολογική Πολιτική στην Ελλάδα”, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

Λυμπεράκη Α., (1996). “Ευρωπαϊκή Βιομηχανική Πολιτική: διλήμματα, αντιφάσεις, και προκλήσεις” στο Γεωργακόπουλος Θ., Τσακαλώτος Ε.: *Οικονομική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Σταμούλης, Αθήνα.

Λυμπεράκη Αντιγόνη, (2002). “Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές- Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές: Ευρωπαϊκή Βιομηχανική Πολιτική: Διλήμματα, αντιφάσεις και προκλήσεις ”, Τόμος Β’, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα.

Geroski Paul, (2007). “Evidence from the home video industry”. *International Journal of Industrial Organization*, doi: 10.1016/j.ijindorg.2007.11.005.

Håkansson, H. (1982). “*International Marketing and Purchasing of Industrial Goods: An Interaction Approach*,” Chichester, UK, John Wiley & Sons, 10-27.

Quinn, J. B. (1999). “Strategic outsourcing: leveraging knowledge capabilities”. *Sloan Management Review*, 40(4), 9–21.

Saunders M., Lewis P. and Thornhill A. (2000). “*Research Methods For Business Students*,” London: Prentice Hall.

Trouille Jean-Marc, (2005). “*Towards a European Industrial Policy? French and German Strategies*,” Working Paper No 05/38, Working Paper Series, December.

Ξενόγλωσση:

ACEA. (2020). *The Automobile Industry Pocket Guide*. European Automobile Manufacturers' Association.

Badinger, H. (2005). Growth effects of economic integration: Evidence from the EU member states. *Review of World Economics*, 141(1), 50-78.

Baldwin, R. (2006). *The Euro's trade effects*. *European Central Bank Working Paper Series No. 594*.

Brandt, L., & Rawski, T. G. (Eds.). (2008). *China's Great Economic Transformation*. Cambridge University Press.

Chang, H. J. (2002). *Kicking away the ladder: development strategy in historical perspective*. Anthem Press.

Claessens, S., Dell'Ariccia, G., Igan, D., & Laeven, L. (2010). Cross-country experiences and policy implications from the global financial crisis. *Economic Policy*, 25(62), 267-293.

Dehousse, R. (1995). Constitutional reform in the European Community: are there alternatives to the majoritarian avenue? *West European Politics*, 18(3), 118-136.

DeLong, J. B., & Eichengreen, B. (1993). *The Marshall Plan: History's most successful structural adjustment program*. In *Postwar economic reconstruction and lessons for the East today* (pp. 189-230). MIT Press.

Dinan, D. (2004). *Europe recast: a history of European Union*. Palgrave Macmillan.

Dinan, D. (2010). *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*. Lynne Rienner Publishers.

Dinan, D. (2012). The Governance of the European Union: A New Institutional Approach. *Journal of Public Policy*, 26(1), 71–99.

Duchêne, F. (1994). *Jean Monnet: The first statesman of interdependence*. WW Norton & Company.

Dyson, K., & Featherstone, K. (1999). *The road to Maastricht: negotiating economic and monetary union*. Oxford University Press.

Eichengreen, B. (2008). *The European Economy since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton University Press.

European Commission. (2000). *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency Conclusions*. Brussels: European Commission.

European Commission. (2010). *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels: European Commission.

European Commission. (2020). *A New Industrial Strategy for Europe*. Brussels: European Commission.

European Commission. (2021). The Lisbon Strategy. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/sustainability-and-growth-pact-and-european-semester/historical-context/eu-2020-strategy-and-lisbon-strategy_en.

Gillingham, J. (2003). *Coal, Steel, and the Rebirth of Europe, 1945-1955: The Germans and French from Ruhr Conflict to Economic Community*. Cambridge University Press.

Gregor, A. J. (1979). *Italian fascism and developmental dictatorship*. Princeton University Press.

Hooghe, L., & Marks, G. (2001). *Multi-level governance and European integration*. Rowman & Littlefield.

Hogan, M. J. (1987). *The Marshall Plan: America, Britain and the Reconstruction of Western Europe, 1947-1952*. Cambridge University Press.

Jänicke, M. (2017). Green growth: From a growing eco-industry to economic sustainability. *Energy Policy*, 108, 376-385.

Johnson, C. (1982). *MITI and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy, 1925-1975*. Stanford University Press.

Kahn Ribeiro, S., Kobayashi, S., Beuthe, M., Gasca, J., Greene, D., Lee, D. S., ... & Zhou, P. (2007). *Transport and its infrastructure*. In Climate change 2007: mitigation. Contribution of Working Group III to the fourth assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (pp. 323-385).

Kenis, P., & Rieple, A. (Eds.). (2009). *The Oxford Handbook of Innovation Management*. Oxford University Press.

Lazonick, W. (2013). *The theory of innovative enterprise: Methodology, ideology, and institutions*. In U. Mäki (Ed.), *Handbook of the Philosophy of Economics*. Elsevier.

Leisner, P., & Turrini, A. (2016). *Trade and competitiveness aspects in the context of emissions trading scheme sectoral distribution of allowances*. *Economic Papers* 541. Directorate-General for Economic and Financial Affairs.

- Leslie, H. (1963). French Industrial Policy. *The Economic Journal*, 73(290), 343-352.
- Ludlow, P. (1997). *The making of the European Monetary System: a case study of the politics of the European Community*. Butterworth-Heinemann.
- McLaren, A. (1998). *Tomorrow the World: The Birth of the European Coal and Steel Community*. In *A Political and Economic Dictionary of Western Europe* (pp. 143-146). Routledge.
- Milward, A. S. (1984). *The Reconstruction of Western Europe, 1945-51*. University of California Press.
- Milward, A. S. (2000). *The European rescue of the nation-state*. Psychology Press.
- OICA. (2021). *World Vehicles In Use - All vehicles*. International Organization of Motor Vehicle Manufacturers.
- Pelkmans, J. (2006). *European integration: methods and economic analysis*. Pearson Education.
- Pellegrin, J., Debande, O., & Moncada-Paternò-Castello, P. (2012). The role of the EU's industrial policy in building a sustainable economy. *Technological and Economic Development of Economy*, 18(4), 631-649.
- Pinder, J., & Usherwood, S. (2013). *The European Union: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Roland Berger. (2020). *European Automotive Industry in a Global Context*. Roland Berger Focus.
- Rosamond, B. (2000). *Theories of European Integration*. Palgrave Macmillan.

Tomlinson, J. (1997). *The politics of decline: understanding post-war Britain*. Longman.

Tooze, A. (2006). *The wages of destruction: The making and breaking of the Nazi economy*. Penguin UK.

Urwin, D. W. (1995). *The community of Europe: a history of European integration since 1945*. Longman.

Veugelers, R. (2016). *Getting the most from public R&D spending in times of austerity: Some insights from SIMPATIC analysis*. Bruegel Working Paper Issue 1.

Amsden, A. H. (1989). *Asia's next giant: South Korea and late industrialization*. Oxford University Press.

Cherif, R., & Hasanov, F. (2019b). The return of the policy that shall not be named: Principles of industrial policy. *IMF Working Paper 19/74*. International Monetary Fund, Washington, DC.

Cherif, R., & Hasanov, F. (2019c). Principles of true industrial policy. *Journal of Globalization and Development*, 10(1), 1–22.

Cherif, R., & Hasanov, F. (2020). A TIP against the COVID-19 pandemic. *IMF Working Paper 20/114*. International Monetary Fund, Washington, DC.

Cherif, R., Hasanov, F., Spatafora, N., Giri, R., Milkov, D., Quayyum, S., Salinas, G., & Warner, A. M. (2022). Industrial policy for growth and diversification: A conceptual framework. International Monetary Fund. <https://elibrary.IMF>

Dustmann, C., & Schönberg, U. (2009). Training and union wages. *The Review of Economics and Statistics*, 91(2), 363-376.

Edwards, S. (1995). *Crisis and reform in Latin America: From despair to hope*. Oxford University Press.

Hayek, F. A. (1945). The use of knowledge in society. *American Economic Review*, 519-530.

Krueger, A. O. (1974). The political economy of the rent-seeking society. *The American Economic Review*, 291-303.

Lewis, J. I. (2014). The rise of renewable energy protectionism: Emerging trade conflicts and implications for low carbon development. *Global Environmental Politics*, 14(4), 10-35.

Rodrik, D. (2004). *Industrial policy for the twenty-first century*. Harvard University.

Rodrik, D. (2014). Green industrial policy. *Oxford Review of Economic Policy*, 30(3), 469-491.

Singh, H. V. (2016). New industrial policy and manufacturing: Options for international trade policy. E15 Expert Group on Reinvigorating Manufacturing: New Industrial Policy and the Trade System – Policy Options Paper. E15Initiative. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum.

Stiglitz, J. E. (1996). Some lessons from the East Asian miracle. *The World Bank Research Observer*, 151-177.

Wade, R. (1990). *Governing the market: Economic theory and the role of government in East Asian industrialization*. Princeton University Press.